

Vischnaunca
Tujetsch

Messadi

**per la radunonza da vischnaunca
da mesjamna, ils 6 da december 2023, allas 19.30 uras,
ella Sala Cristalla a Sedrun**

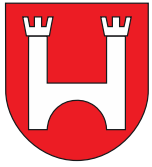
Tractandas:

1. Avertura e beinvegni
2. Protocol nr. 1 dils 18 d'uost 2023
3. Midada dalla protocollaziun dalla radunonza da vischnaunca
4. Preventiv 2024
5. Orientaziuns
6. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Daniel Schmid

Vischnaunca
Tujetsch

Protocol dalla radunonza da vischnaunca

dils 18 d'uost 2023

allas 19.30 uras en sala Cristalla a Sedrun

**Protocol dalla radunanza da vischnaunca dils 18 d'uoost 2023
allas 19:30 uras entochen allas 23:10 uras,
ella sala Cristalla a Sedrun**

Presidi: Martin Cavegn (president communal)

Protocollista: Corina Flury

Dumbravuschs: Silvio Schmid e Georg Bearth

Presents: 73

Perstgisas: Reto Schmid, cumissiun da gestiun

Tractandas

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol dils 2 e dils 30 da zercladur 2023
3. Consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic a Scharinas - Cuolm Val
4. Approbaziun dil contract dil dretg da baghegiar cun l'energia alpina
5. Consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic si Cuolm Nalps
6. Nova lescha davart il parcar e campar sin intschess communal
7. Orientaziuns
8. Varia

1. Tractanda Avertura / Beinvegni

Il president communal Martin Cavegn fa in cordial beinvegni a tuttas Tuatschinas ed a tuts Tuatschins, als commembers dalla cumissiun da gestiun ed als representants dall'energia alpina e dall'Axpo alla emprema radunonza da vischnaunca dil trienni 2023/2026.

Il president communal constatescha che la radunonza ei vegnida convocada cun reparter il messadi en mintga casada. Ultra da quei ei la radunonza vegnida publicada en la Tuatschina Nr. 16 dils 18 d'uost 2023. La publicaziun en la Tuaschina Nr. 15 dils 4 d'uost 2023 pretendida tenor las prescripziuns dalla costituziun communal, artechel 30, ha denton muncau. Il president communal, Martin Cavegn, fa la damonda sch'enzatgi vul far objecziuns. Ei dat neginas damondas da prender il plaid. Aschia che la radunonza sa haver liug.

Ils posts da dumbravuschs sorprendan Silvio Schmid e Georg Bearth.

Las votaziuns vegnan per ordinari fatgas cun maunpli. Tier las votaziuns cun maunpli ei la pluralitad da quels che voteschan decisiva. Ein las vuschs ulivas, lu ei la damonda renviada. Ina quarta dils votants presents san pretender scrutini.

Tenor art. 31 lit. i dalla costituziun communal ha la radunonza da vischnaunca la cumpetenzza da suttametter las fatschentas alla votaziun all'urna. La pluralitad da quels che voteschan ei per quei necessari.

2. Tractanda Protocol dils 2 e dils 30 da zercladur 2023

Martin Cavegn, president communal:

Il protocol dils 2 da zercladur ei staus publicaus el feagl official dalla vischnaunca "La Tuatschina" nr. 12 dils 16 da zercladur 2023.

Il protocol dils 30 da zercladur ei staus publicaus el feagl official dalla vischnaunca "La Tuatschina" nr. 14 dils 14 da fenadur 2023.

Per quei motiv proponel jeu da desister da preleger.

Cunquei ch'ei ha dau neginas protestas valan ils protocols sco approbai.

3. Tractanda Consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic a Scharinas – Cuolm Val

Martin Cavegn, president communal:

Tgei ha la radunonza da vischnaunca da decider oz? Ei setracta sulettamein dalla decisiun da dar il consentiment als dus projects fotovoltaics ni buc, quei vul dir da principi gie ni na! Il consentiment dalla vischnaunca ei part dalla damonda da baghegiar e sto per quels motivs vegnir tractaus alla radunonza da vischnaunca. Nus havein oz buca da giudicar il project sco tal. Nus havein buca da giudicar oz la finanziaziun dil project. Nus havein era buca da giudicar oz la rendita.

Per saver prender la decisiun davart il consentiment per il project vul la suprastanza communal dar cumpleina trasparenza al pievel tuatschin. Aschia cuntegn il messadi tuttas informaziuns las quallas la suprastanza communal ha per il di dad oz.

Nus tschintschein oz da dus fetg differentes projects. Nus entschevin tier la producziun annuala dils indrezs. Tier SedrunSolar tschintschein nus dad ina producziun annuala d'electricitad che vegn da cuvierer il basegns da rodund 6'400 casadas. Tier la NalpSolar schai la producziun tier il basegns da rodund 3'000 casadas. La gronda differenza per nus ei denton la situaziun da posses. Tier NalpSolar ei la vischnaunca sulettamein vischnaunca da domicil, tier SedrunSolar ei la vischnaunca naturalmein era vischnaunca da domicil, mo vitier aunc possessura dil terren. En il "muossavia per la procedura da permissiun" ch'il cantun

Grischun ha dau ora en connex cul Solarexpress eis ei descret che la damonda d'indemnisaziun ei nunproblematica el cass che la vischnaunca ei possessura dil terren. Cheu eis ei pusseivel da slijar l'indemnisaziun cun il dretg da baghegiar. Tier NalpSolar dat ei denton, tenor il muossavia dil cantun, negina basa legala per pretender in'indemnisaziun. Concret vul quei dir: Il rap-solar pretendess ina revisiun dalla lescha da taglia, in'obligaziun da schanetg ei tenor il cantun critic, l'accumulaziun d'in fond da spazzar gida mo en cass da concuors ed ina contribuziun per la plivalur ei era critic cun quei ch'igl ei grev da mussar si ch'il consentiment meina tier ina plivalur effectiva tier la Axpo ch'ei meinaproject. Pusseivel ei denton, tenor il cantun, da pretender da suprender ils cuosts da manteniment e reparatura da vias eav.

Tuttina ha la suprastanza vuliu metter claras pretensiuns e stipulau las suandontas directivas en ina declaronza d'intenziuns ch'ei gest oz vegnida sutscretta:

1. La vischnaunca resp. l'energia alpina sa separticipar vid il project
2. Il domicil dalla societad che vegn fundada dall'Axpo sto esser en Tujetsch
3. Sil pli pauc ina persuna dalla vischnaunca resp. dall'energia alpina fa part dil cussegl d'administraziun da quella nova societad
4. L'energia alpina ha in dretg da dividenda
5. Ina indemnisaziun annuala per il dretg dalla reit
6. Ina indemnisaziun annunala per il pichet (Notfalldienst)
7. Ina collaboraziun denter l'Axpo e l'energia alpina pertuccont il manteniment
8. Ina collaboraziun pertuccont la realisaziun dils dus projects

SedrunSolar porta actualmein ils suantonts avantatgs alla Vischnaunca Tujetsch:

- Per l'admissiun dil dretg da baghegiar dil perimeter pretendiu vegn pagau in'indemnisaziun da frs. 100'000.00.
- Tscheins dinamic che secumpona da duas parts:
 - a) Summa fixa da 0.5 rp/kwh per la produczion.
 - b) Quota da 10% dil gudogn.
- Surprida dils cuosts da sanaziun ed ina part dils cuosts da manteniment da vias entras l'energia alpina.
- Surprida dallas meinsentradas dallas alps pertuccadas che seresultan entras la reducziun dalla surfatscha da pasculaziun.
- Pagament annual da frs. 2'000.00 per material e lavur da clauder en perimeter da fotovoltaic entras pasters.
- Surprida dils cuosts da sanaziun dalla via d'alp Val Giuv-Liets cun ina summa max. da frs. 70'000.00.
- Nova lingia d'aua denter Milez e las tegias d'alp da Scharinas.
- Garanzia per avund'aua per l'alp Cuolm Val e si Liets entras nova lingia d'aua e novs begls.
- Augment da participaziun sil gudogn dall'energia alpina alla vischnaunca.

Quels puncts han lu era per gronda part anflau la via en il contract dil dretg da baghegiar ch'ei formulaus sco suonda:

1. Partidas dil contract:
Vischnaunca Tujetsch ed energia alpina
2. Parcellas pertuccadas
Nr. 3030 a Scharinas
3. Dretgs
Utilisaziun dalla parcella 3030 (plans 5123 e 5125) sin ina surfatscha da 282'000 m². Ei setracta d'in dretg da baghegiar autonom e permanent el senn digl art.779a ff ZGB.
4. Temps dil dretg da baghegiar
Il dretg da baghegiar cuozza entochen ils 31 da december 2083. Il cuoz ei mess ora sin 60 onns cun quei ch'ins quenta ch'ils indrezs fotovoltaic han in temps d'utilisaziun da 30 onns e san vegnir remplazzai ina gada.

5. Indemnizaziun per conceder in dretg da baghegiar
Per l'admissiun dil dretg da baghegiar dil perimeter pretendiu vegn pagau in'indemnizaziun da frs. 100'000.00
6. Tscheins annual per il dretg da baghegiar
 - 0.5 rp/kwh dalla producziun annuala da SedrunSolar ca. frs. 140'000.00
 - 10% dil gudogn da SedrunSolar (secumpona dalla differenza ord recav e cuosts da producziun) denter frs. 56'000.00 e tochen frs. 300'000.00. Quei ei buca pusseivel da predir cun quei che quei dependa cunzun era dil marcau, vul dir dil prezi d'energia.
7. Obligaziuns
 - manteniment
 - responsabladad / segirada
 - cuosts, taxas e contribuziuns
 - obligaziun da reconstrucziun
 - access per il manteniment dils rempars da lavineras
 - tolerar las lingias digl implont
 - rempars da neiv
 - ulteriuras restricziuns da proprietad
8. Spazzar igl indrez

L'energia alpina ha d'installar in conto da banca nua che las remessas per ils cuosts da spazzar igl entir indrez vegnan deponi. Ils daners per quei intent san vegnir dai libers sulettamein cun il consentiment dalla vischnaunca.

Presentaziun dil project SedrunSolar entras l'energia alpina

Claudio Deplazes, president dil cussegl d'administraziun dall'energia alpina:

Oz ei in fetg impurtont di per nus - per igl entir team dil project SedrunSolar. Nus selegrein d'astgar presentar a vus nies project e sin la discussiun cun vus. Naturalmein sperein nus d'astgar far il proxim pass suenter il di dad oz entras survegnir vies consentiment pil project.

Daco fagein nus in summa aschi in grond project?

- Actual essan nus sfurzai da cumprar bia energia igl unviern e quei per aults prezis. Per quei motiv lein nus alzar l'atgna producziun igl unviern.
- Cun avunda atgna producziun savein nus porscher buns prezis per l'energia e sminuir l'aula volatilitad dil prezi d'energia.
- Il solarexpress porscha in'unica pusseivladad da sustegn finanziel, quei per contonscher la finamira dalla strategia 2025 dalla confederaziun da promover la producziun dad energia regenerabla.

Per saver realisar quei project drova ei tuts: Vus, ils convischins e suveran, las organisaziuns d'ambient, l'union purila e naturalmein era ils vischins si Scharinas. Per quei motiv havein nus adina communicau clar ed aviert cun tut ils acturs necessaris.

Daco Scharinas? L'intensidad dil sulegl ei en nossa regiun igl entir onn ora fetg aulta. Scharinas e Cuolm Val ein sin ina ideala altezia da denter 1950 m.s.m. e 2100 m.s.m.. Vitier ei il territori drizzaus encunter sid. Plinavon secatta il territori directamein agl ur d'in perimeter che vegn gia nezegiaus intensivamein per diever turistic. L'infrastructura sco vias e lavineras ei era gia avon maun. Fetg impurtont per nies project ei che la colligaziun dalla reit d'electriche ei gia existententa entochen Milez. Quei ein tut puncts che era las organisaziuns d'ambient ed il cantun han viu e beneventau.

Naturalmein vala il schurmetg maximal per igl ambient. Per quei motiv accumpogna Ervin Monn il project sco cusseglader d'ambient. El definescha la rama, il cunfin e fa attents nus che nus mondien buca surora. Quei buca mo en la fasa da planisaziun, mobein era duront la fasa da baghegiar e per il manteniment. Nus havein ussa gia adattau il perimeter per ils indrezs solars cun risguardar palius, praus schetgs e

loghens cun orchideas. Era fetg impurtont en quei connex ein da mesiras da substituziun. Ei drova pia alternativs co dar anavos alla natira quei che nus duvrein. Cheu dat ei diverss pusseivladads.

Nus essan actualmein era vidlunder d'optimar il plaz d'installaziun. Nus encurin la metoda optimala da menar vitier la rauba cun aschi paucs sgols da helicopter sco mo pusseivel. Plinavon vegn cartau ils animals, cunzun utschals e quei adina ensemen cun las organisaziuns d'ambient.

Tgei ei schabegiau entochen il di dad oz:

Il secund quartal 2023 havein nus cunzun investiu bia temps en communicaziun e discussiuns cun persunas, uniuns ed organisaziuns involucadas per sclarir damondas e malsegirtads.

Oz ei sco gia detg in fetg impurtont di per nus e nus sperein naturalmein da suenter il di dad oz astgar far ils proxims pass. Quels ein:

- Ulteriura sesida cun organisaziuns d'ambient
- Inoltrar la damonda da baghegiar entochen igl atun
- Survegnir la lubientscha da baghegiar sin primavera 2024
- Lu immediat entscheiver a baghegiar per saver furnir sin igl atun 2025 ils 10% dalla capacita totala ch' ein dumandai per survegnir il sustegn finanziel dalla confederaziun.
- Tochen ch'igl entir indrez ei baghegius drova ei lu aunc 3 entochen 4 onns
- Il sustegn dalla confederaziun survegnin nus definitivamein per 3 onns suenter ch'igl entir indrez ei mess en funcziun.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Per contonscher ina gronda finamira drova ei per ordinari biars pigns pass. SedrunSolar ei in fetg grond project. Eis ei forsa in memia grond pass per l'energia alpina?

Avon in onn era SedrunSolar aunc negin tema, mo cun la midada dalla lescha ed igl aschinumnu Solarexpress ei tut semidau. Dapi lu havein nus investiu bia lavur ed energia e selegrein che nus astgein oz presentar a vus la lavur dils davos meins. Oz saveis vus decider schebein la proxima porta en direcziun realisaziun SedrunSolar vegn aviarta.

Sche nus tschintschein dalla tecnica, lu ei en mes egl la cefra da 5'400 meisas da fotovoltaic la pli impressiunonta. Ed il pli impurtont vid igl indrez ei che rodund 50% dall'energia sa vegnir producida igl unviern. Quei ei era il motiv che quels projects vegnan susteni cun tochen 60% dils cuosts. Ils puncts impurtonts per la construcziun dallas meisas ein che quellas ston esser fetg stabilas e quei per ina durada da 60 onns. La construcziun che porta las meisas da fotovoltaic ei ord fier, aschi leva sco pusseivel e cunzun era semplia da montar. Ils moduls da fotovoltaic ston vegnir remplazzai suenter 30 onns e la construcziun che tegn las meisas sto tener 60 onns. Suenter quei temps essan nus obligai da baghegiar anavos igl entir parc solar. Quei ei ina pretensiun fundamentala e tenor mei ei quei endretg aschia. Ils quater peis dalla construcziun vegnan montai sin mintgamai in ancher che vegn implementaus el terren. Sin la construcziun da fier vegnan lu, cun in sistem da clic, las meisas da fotovoltaic fermadas. Quei entir sistem havein nus sviluppu il davos meins ed essan cheu sin buna via, aschia che nus savein surpender quei sistem per la damonda da baghegiar. Egl intschess digl indrez fotovoltaic eis ei quintau da construir 7 staziuns da transformatur. Sco emprem era l'idea da montar ils transformatur en containers. Quei cunvegn tenor nus denton buca al basegns, aschia che nus vegnin a construir las staziuns ord betun. L'energia vegn menada en foss da cabels tier ils transformatur e lu vinavon entochen Milez, nua che l'energia vegn spigentada en la reit.

Denter la staziun da transformatur Milez e la staziun secundara Tujetsch sto la reit vegnir rinforzada. Ils cuosts vegnan surpri dalla Swissgrid. Che quels cuosts vegnan surpri dalla Swissgrid ei in dils gronds avantatgs da nies project.

Aunc entgins plaids tier il diever d'energia en la val. Era sche nus vegnin da producir bia energia cun l'ovra Val Giuv, tonscha ei era buca adina duront la stad per cuvierer il diever dalla vischnaunca. Entrs la metoda da prezi intragliauter cun Val Giuv plus ORA plus energia supplementara, meina quei tier in prezi

d'energia momentan da rodund 14.00 rp/kwh. Sche nus vegnin da realisar SedrunSolar quintein nus da saver sbassar il prezi d'energia per rodund 40%.

Il squetsch politic en caussa ei fetg gronds. Jeu vesel denton quei sco schanza. Ils sperts vegnan a saver seprofitar e cheu havein nus in avantatg cun haver fetg cuortas vias da decisiun, fetg capavlas personas che lavuran vid il project ed in spért da sorprendider che vul adina vegnir vinavon. Tenor il stan da savida e tecnica dad oz ein indrezs alpins fotovoltaics ina buna slihaziun co energia regenerabla sa vegnir producida. Co ei vesa ora damaun ei ina outra damonda.

Nus essan motivai ed havein la curascha da far quei. Denton analisein nus era mintga pass el process da quei project. Impurtont per la rendita dil project ein il prezi d'energia ed il prezi per las measas da fotovoltaic.

Cun tut quei che nus fagein schein nus anavos fastitgs e nos fastitgs dils davos 100 onns enviers las resursas naturalas ein catastrofals.

Jeu sundel perschuidius che cun indrezs fotovoltaics fagein nus in pass en la dretga direcziun per saver sminuir il diever da nossas resursas custeivlas. Jeu sun dil meini che SedrunSolar ei in bien project, cun in gie arvis vus l'emprema porta per cuntinuar cun il project.

Martin Cavegn, president communal:

L'energia alpina drova oz il consentiment per saver inoltrar la damonda da baghegiar. Il project SedrunSolar vegn denton mo realisau sche quel ei rentabels. Ei vegn a dar in'analisa dallas rescas. Quella vegn fatga en in proxim pass, damai ch'ils prezis ein aunc buca avon maun. Sche nus survegnin oz il consentiment per quei project, lura vegn tratg en offertas ed analisau quellas. Ella lescha dall'energia alpina ei stipulau ch'il preventiv da menaschi vegni sancziunau entras l'energia alpina ed approbau dalla suprastanza communal. Tier ina tala investiziun vegnin nus denton segiramein a ponderar sch'ei fuss buca prudent da vegnir cun quei sin radunonza da vischnaunca.

Debatta d'entrada e tractaziun:

Stanis Monn, convischin da Camischolas:

Co vesa ei ora a Scharinas en diesch onns? Per mei ei quei ina pintga catastrofa. Tgi ughegia da dir na tier in tal project? Damai che quei project ei gia luvraus ora sin tal'uisa ein ins bunamein sfurzai da dir gie. Ussa hai jeu aunc ina damonda al Ciril. L'electricitad cuosta a nus circa 14.00 rp/kwh. Co vesa quei ora cun l'indemnisaziun per quels che han gia baghegiu panels da solar sin basa privata? Sch'il project si Scharinas vegness baghegiu, ed ils prezis sereduceschan sco previu, lu survegnessen quels tals era mo pli 10.00 rp/kwh. Il project si Scharinas fa pia concorrenza als privats. Stuess l'energia alpina buca bonificar quels che han gia energia solara sin basa privata cun tochen 40.00 rp/kwh.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

La confederaziun haveva dau in susteniment fix da 15.00 – 20.00 rp/kwh a quels che han baghegiu indrezs fotovoltaics sin basa privata. Ussa survegnis vus x ina pauschala per quels indrezs fotovoltaics e quels che han buca in tal indrez ston adina pagar dapli vid la reit. La reit ei cheu e la reit vegn a custar aunc dapli sch'ei vegn a dar pli bia indrezs fotovoltaics privats. Quels indrezs produceschan energia la stad, mo gl'unviern produceschan els ton sco negina energia. Nus duvrein denton cunzun gl'unviern energia e buca la stad.

En scadin cass vegn ei buca a dar disavantatgs per quels che han agens indrezs da fotovoltaic en cass ch'il project si Scharinas vegness realisau.

Quels che han agens indrezs fotovoltaics ein buca obligai da dar giu lur energia all'energia alpina. Els san era vender lur energia silla fiera libra per forza in meglier prezi, tut tenor il marcau.

Martin Cavegn, president communal:

Jeu lessel aunc ir en silla noziun da Stanis ch'igl indrez si Scharinas fuss ina pintga catastrofa. Ervin Monn ei vidlunder da far l'examinaziun da cumpatibilitad ecologica. Sco ornitolog hai jeu astgau accumpignar igl Ervin treis gadas si Scharinas per prender si ils utschals ed igl ei stau fetg interessant. Sco

guardiaselvaschina sun jeu dil meini che la selvaschina ed ils utschals vegnessen ad haver ina gronda surfatscha cun zups e ruaus si Scharinas. Quei ei miu meini personal. Nus essan sesi ensemen culs purs. Nus havein duas alps si Scharinas ed il project vegness a sminuir la surfatscha da schar pascular ils animals sin quellas alps. Ils purs indigens vegnan indemnisai per quella sperdita e dueian buca haver disavantatgs finansials entras quei project.

Pius Cavegn, convischin da Camischolas:

Avon in onn ein quels projects vegni presentai ellas medias ed jeu sun staus fiug e flomma per quels projects fotovoltaics. Dus projects da fotovoltaic en ina fetg gronda dimensiun che vegnan en mintga cass ad influenzar il maletg da nossa cuntrada. Oz savein nus era dir gie mo ad in project e miu cor ei scaldaus per in da quels projects, numnadamein per quel si Scharinas. Jeu supplicheschel vus da dir gie al project SedrunSolar per ch'ins sappi luvrar vinavon. Tier il project NalpSolar vegnel jeu forsa aunc inaga a prender il plaid.

Alfred Schmid, convischin da Sedrun:

Jeu sun 100% perschadius da quella schanza che nus havein. Jeu fuss leds sche vus savesses informar davart la producziun da quels panels solars. En 30 onns vegnan quels midai ora. Co vegnan quels dismiss? Ins legia adina puspei ch'ei detti miserias da furniziun tier quels panels. Ei la furniziun dallas cellas en ina tala dimensiun garantida?

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Las cellas vegnan pil pli producidas a China. Ils panels vegnan baghegiar en l'Europa e consistan per 90% ord glas, la rama ord alumini e las cellas ein da silicium. Quels materials san ins baghegiar anavos e reciclar.

Andreas Hügli, specialist da fotovoltaic, meinafatschenta REECH AG:

Igl ei buca da quintar cun stretgas da furniziun tier ils moduls da solar. Era sch'ei tuna da bia moduls, fa la cumpart dils moduls per SedrunSolar ora ina pintga part dall'entira fabricaziun da moduls per l'Europa. Igl ei aunc buca fixau danunder che nus vegnin a retrer ils panels solars, las offertas ein aunc buca tratgas en. Il material sa vegnir reciclaus e luvraus si, suenter ch'ils moduls vegnan midai ora en 30 onns.

Tumaisch Valier, convischin da Camischolas:

Jeu sundel per il project SedrunSolar e beneventel la gronda lavur ch'ei gia vegnida executada entras ils responsabels. Existan propi neginas directivas davart il cantun? Gest ussa en connex cun NalpSolar, schai quei propi els mauns dallas vischnauncas?

Inaga haveva ei num che la reit existenta tonschi per spisgentar l'energia. Ussa eis ei aschia che la Swissgrid surpren da baghegiar ora la reit. Ton sco jeu sai surprendeva la Swissgrid mo ils cuosts per lingias cun ina tensiun da sur 110. Ei quei ussa ina nova incumbensa dalla Swissgrid?

E lu level saver sch'ei dat ina votaziun separada pil contract da servitut?

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Quella indemnisaziun dalla Swissgrid ha da far nuot cun la tensiun e quella dat ei gia dapi diesch onns. Igl ei adina decisiv, nua ch'il punct da colligiazion ei. Per exempel: Tier tei a casa has ti forsa in indrez da fotovoltaic da 200 kW ed avon tia casa ei ina muffa. Ti eis mo responsabels tochen leu. Suenter stuein nus rinforzar la lingia. E per quella indemnisaziun savein nus gia ir diesch onns tier la Swissgrid. Tier NalpSolar va ina lingia da Nalps tochen tier la staziun secundaria a Sedrun. Pér leu vegn l'energia spisgentada ella reit. La situaziun ei cumplettamein outra che tier SedrunSolar.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca decida unanimamein da dar il consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic a Scharinas – Cuolm Val.

4. Tractanda Approbaziun dil contract dil dretg da baghegiar cun l'energia alpina

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein sapientivamein mess en gl'entir contract dil dretg da baghegiar el messadi. Per la cessiun dil dretg da baghegiar survegnin nus frs. 100'000.00. Il tscheins pil dretg da baghegiar ei partius si sin 0.5 rp/kwh e 10% dil gudogn da quella fatschenta. Atgnamein havessen nus era saviu schar naven quei, cun quei che la vischnaunca survegn automaticamein gia ina cumpart dil gudogn dall'energia alpina. Pia, tut quei che nus prendin buca sur il dretg da baghegiar SedrunSolar recaltgein nus sur il gudogn dall'energia alpina. Nus havein creau in model nua che nus savein buca mo seprofitar vid la produenziun mobein era vid il success dalla fatschenta. La basa da 0.5 rp/kwh vegn ad esser rodund frs. 240'000.00. Il rest duei esser ligiaus vid il success dalla fatschenta. Quei model vegn ussa surprius ualti dapertut. Ei dat buca bia vischnauncas che possedan ina societad sco nus l'energia alpina per metter en vigur in tal project.

Debatta d'entrada e tractaziun:

Tumaisch Valier, convischin da Camischolas:

Sche l'energia alpina savess finanziar senza igl entir project, lu fuss quei negin problem. Nus savein aunc gnanc sch'il project vegn realisau ni buca. Daco fan ins lu gia in contract? Tier posiziun 9 ei stipulau la transferibladad, nua ch'il contract dil dretg da baghegiar dat aschia memia bia spazi d'interpretaziun. Nus fagein oz contracts per las proximas generaziuns. Mei disturba ch'igl ei menziunau negliu che la carischia stoppi vegnir adattada. Lein buca stuschar anavos quella tractanda sin cura che nus savein per propi sch'il project vegn in summa realisau?

Martin Cavegn, president communal:

La proposta d'adattar la carischia tenor index savein nus bugen prender si e votar sutlunder. La societad s'auda alla vischnaunca. Sche nus prendin ora ils daners sco rap-solar ni sco cumpart dil gudogn fa negina differenza.

La proposta da stuschar ora la votaziun prendel jeu encunter.

Nus havein sapientivamein gia ussa luvrau ora il dretg da baghegiar per ch'ei seigi clar cun tgei che nus savein quintar.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Vus stueis esser pertscharts che la mesadad da quei miez rap che vegn daus giu alla vischnaunca vegn pagaus entras la clientella. Quei ei en ella calculaziun.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca approbescha cun 69 vuschs gie encunter 3 vuschs na, il contract dil dretg da baghegiar cun l'energia alpina.

5. Tractanda Consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic si Cuolm Nalps

Martin Cavegn, president communal:

In cordial beinvegni ad Oliver Hugi (menader Solar Schweiz, Axpo), Lucas Müller (menader da project) e Salome Federer (cussegliaadra d'ambient). Igl ei aunc buca clar sche in summa in da quels dus projects vegn realisau. Per quei motiv essan nus dil meini da dar la suatientscha era al project NalpSolar ed aschia dar la pusseivladad dad inoltrar ina damonda da baghegiar. Entras quei che la vischnaunca ei buca

possessura dil terren enta Nalps, eis ei buca aschi sempel sco tier SedrunSolar. Tuttina havein nus fatg claras pretensiuns:

1. La vischnaunca resp. l'energia sa separticipar al project
2. Il domicil dalla societad ei en Tujetsch
3. Min. ina persona far part dil cussegl d'administraziun
4. Dretg da dividenda
5. Ina indemnisaziun annuala per il dretg dalla reit
6. Ina indemnisaziun annuala per il pichet (Notfalldienst)
7. Ina collaboraziun denter la Axpo e l'energia alpina pertuccont il manteniment
8. Ina collaboraziun pertuccont la realisaziun dils dus projects

Damai ch'ei dat negina basa legala per il rap-solar, vegn ei fatg aschia che l'energia alpina garantescha in survetsch d'urgenza per quei project che vegn indemnisaus entras ina pauschala annuala. Haver in partenari sco l'Axpo ha gronds avantatgs, cunzun era sch'ei va per la fiera d'energia. La declaronza d'intenziun denter la Vischnaunca Tujetsch, l'energia alpina e l'Axpo ei suttascretta. El quart quartal da quei onn vegn la societad NalpSolar fundada, alla quala l'energia separticipescha cun 35%. Pér cura che tut ils contracts per quei project ein avon maun, decida la vischnaunca sch'ella vul realisar ensemen cun l'Axpo quei project. En cass che nus sedecidin encunter, lu cumpra la Axpo giu dall'energia alpina ils 35%. Nus lein negina resca e perquei regla il contract che 75% dalla summa d'investiziun vegn finanziada cun daners jasters.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Engraziel fetg che nus astgein oz esser cheu e presentar nies project NalpSolar. Sco vus haveis gia udiu ei il project miez aschi gronds sco SedrunSolar. Nus duvrein en Svizra sper l'energia d'aua dapli capaciad ed aschia ei il sector d'energia solara enorm impurtonts. A mi eis ei impurtont da metter a ferm che in «gie» questa sera vul buca dir che tut ei dau liber e sa vegnir baghegiu. Vies consentiment dat sulettamein liber il proxim pass e quei ei l'inoltraziun dalla damonda da baghegiar. Nus havein aunc entginas sfidas avon nus, sco per exempel la limita da temps che pretenda che 10% dalla capaciad ein ella reit sin fin 2025. Nus essan fetg baul vidlunder cun quei project, bia pli lunsch ch'auters projects e quei ei sulettamein stau pusseivel entras il grond sustegn dalla vischnaunca. Co eis ei vegniu tier il Solarexpress? La Svizra producescha pli u meins 60 TWh energia e drova era pli u meins ton. Quei tuna sin l'emprema egliada buca mal. Mirein nus denton pli detagliu sin la repartiziun sin ils meins, eis ei aschia che la Svizra cumpra tuttina en ils pli bia meins energia. Nus essan pia fetg dependents digl exterior. Quei che croda era si ei che la gronda part dall'energia vegn producida en Svizra entras ovrar atomaras e la populaziun Svizra ha decidu dad extrar ord l'energia atomara. La carischia dils prezis dil davos onn ei in resultat da quella situaziun ed ha menau tier il Solarexpress. En la cunvegientscha dil clima havein nus decidu da vegnir clima-neutrals. Entochen oz ein denton $\frac{3}{4}$ dall'energia basignada energia fossila. Nus essan denton en ina midada direcziun energia electrica. Nus duvrein dapli electriciad e quei cunzun igl unviern. Ovrar da fotovoltaic produceschan igl unviern 5 ga dapli energia ellas muntognas ch'ella Bassa. Nalps ei in liug ideal per in indrez solar.

Salome Federer, cussegliaadra d'ambient, Axpo:

Daco ei Nalps ideal? Tier Nalps setracta ei d'in liug ch'ei gia vegnius engreviaus entras las lavurs vid il lag da fermada. Ina buna via d'access ei gia avon maun e naven dil vitg ei il perimeter pertuccau strusch vesibels. Tut las lingias da current basignadas vegnan tratgas sut la tiara ed ei vegn procurau schi bein sco pusseivel da schanegiar igl ambient d'infrastructuras novas, priu ora dil baghetg tecnic ch'ei vegn a duvrar. Igl indrez vegness ad esser staziunaus en ina zona da tgira d'ambient communal. Il perimeter tangau ha ina fuorma speciala, damai ch'igl ei vegniu priu risguard sin auas, fluras e palius per schar plaz agl ecosistem. Ina part che fuss ideala, ch'ins ha denton buca saviu risguardar el perimeter, s'auda al militari. Tier il project NalpSolar duess l'alpeggiaziun restar pusseivla entras adattar ils stabiliments al basegns dils animals. Era ils moduls dall'Axpo ein creai aschia ch'els lain anavos pigns fastitgs suenter la renaturalisaziun dil project. L'erecziun ei planisada aschia ch'il material vegn per gronda part furnius cun

camions e suenter mess en liug cun tschaghegnas. Era tier NalpSolar san ins denton buca desister dil tuttatafatg da sgols cun helicopter.

Lucas Müller, menader da project, Axpo:

Il project NalpSolar cuntegn enqual sfida tecnica e logistica. Ils moduls da fotovoltaic vegnan montai cun in anghel da 60°-70° per che la neiv crodi giu tgunsch e naturamein era per ch'ils radis dil sulegl, ch'ei fetg a bass duront igl unviern, tuchien optimal sin ils panels. Nossa finamira ei da duvra neginas petgas traversalas ed aschi paucas petgas da sustegn sco pusseivel – quei cun risguard sin l'alpegiazion. Las measas da modul ein empau pli grondas che quellas da SedrunSolar. Era nus luvrein cun micro-petgas per la fixaziun dils moduls el terren – quei per motivs ecologics e logistics. Sigl areal dil parcadi vegn in baghetg central per la tecnica ad esser situaus. L'energia digl indrez fotovoltaic a Nalps vegn spisgentada alla reit tier la staziun secundara a Tujetsch.

Sco gia menziunau vegnan tut las lingias da current menadas suenter la via entochen Sedrun.

Il plan da termins ei fetg ambiziunus. Momentan sesanflein nus el preproject resp. el project da baghegiar. Entochen la fin da quest onn duei l'inoltraziun dalla damonda da baghegiar succeder. Igl onn vegnent sefocussein nus silla acquisiziun dil material cun trer en offertas e scriver ora tut las lavurs.

Igl onn 2025 vegnin nus a metter en funcziun silmeins 10% digl indrez. Nus mein da quei anora che nus vegnin gia a saver metter 20% en funcziun. Silla fin digl onn 2027 quintein nus da metter en funcziun gl'entir indrez da fotovoltaic.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Entochen ussa havein nus sentiu bia support ed interess da vossa vart. Per quei lein nus engraziar. In grond engraziament a Martin Cavegn per il sustegn e l'organisaziun. Per damondas stun jeu bugen a disposiziun.

Martin cavegn, president communal:

Nus havein ussa quella pusseivladad. En in onn negin che votescha pli giu tier il tema, lu ei quei giud meisa. Ussa ei nossa schanza. L'Axpo ei in bien ed impurtont partenari dalla Vischnaunca Tujetsch. Nus havein ina fetg buna ed aviarta comunicaziun ed havein astgau seprofitar da quei. Jeu sun dil meini che la vischnaunca sco era l'Axpo san profitar dad ina buna collaboraziun. Jeu sun segirs che quei project ei ina buna caussa.

Debatta d'entrada e tractaziun:

André Schmid, convischin da Sedrun:

Jeu hai legiu cun interess il messadi davart ils projects solars. Jeu sun vegnius alla conclusiun ch'ils avantatgs per l'approbaziun dil project NalpSolar seigien buca propi evidents. Sin ina folia has ti Martin mussau tgei pusseivladads d'indemisaziun che nus havessen sco vischnaunca, sch'ei vegness vuschau oz cun «gie» tier quei project. Damai che la basa legala maunchi, sappien nus aunc buca sche nus astgeien requirir quellas pusseivladads d'indemisaziun. Sch'ei dad neginas indemnisaziuns segiras, lu quettel jeu ei grev d'argumentar daco ch'ins duess approbar quella tractanda. El messadi haveis vus descret co la vischnaunca profitass da quei project. In da quels puncts hai jeu buca capiu, numnadamein il punct 2: La vischnaunca vegn indemnisada per il dretg dalla reit. Mei interessas ei da saver per tgei che l'Axpo stuess indemnisar la vischnaunca. L'Axpo resp. la KVR e la vischnaunca da Tujetsch han onns en ed onns ora giu dispetas per exempel davart taglia sin immobilias e.a.v.. Cheu sun jeu forsa buca aschi optimistic sco il Martin, schegie che biars onns ein ussa vargai. Ils contracts da concessiun dils mirs da fermada e digl implont da producziun ein scadents igl onn 2048. Igl onn 2022 ha il cantun dau il consentiment al Cussegl Grond per la strategia per forzas hydraulicas, la quala ei iniziada igl onn 2022 entochen igl onn 2050. Detg sempel: Il cantun vul far diever dil dretg da retuorn al proprietari silmeins sco acziunari da maioritad. Silla pagina dil cantun hai jeu legiu che 15 onns avon la scadenza dallas

concessiuns stoppien las tractaziuns haver entschiet. Tier nus ei quei pia en biebein 10 onns. Silla suandonta damonda havess jeu bugen ina risposta: Ei la scadenza da quella concessiun colligiada cun quei project? Priu il cass ch'il cantun vul sorprender igl implont hydraulic igl onn 2048: Tgei schabegiass lu cugl indrez da fotovoltaic? Per serrar giu vi jeu aunc menziunar che soli dall'influenza visuala e dalla percepziun, fa il project da Scharinas pli mal a mi. Il project da Nalps ei pli pigns e pli discrets.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Pertuccont la damonda co la vischnaunca profitescha dil project NalpSolar serefereschel jeu silla servitut funsila. Pil passacabel basegna ei ina servitut. Cheu setracta ei da summas normadas che nus paghein alla vischnaunca. Da l'autra vart vegn ei a dar in survetsch da pichet che vegn surprius dall'energia alpina, quei vegn indemnisau cun ina pauschala. Era la taglia dalla societad vegn ad ir en favur dalla vischnaunca. L'energia alpina ha l'opziun da separticipar al project. L'Axpo porta tut las rescas dil svilup.

Tier la terminaziun dallas concessiuns: En 30 onns scroda la maioritad dallas concessiuns pertuccont las forzas hydraulicas. Las cartas vegnan mischedadas da niev. Las ovras hydraulicas vegnan a s'uder al cantun ed allas vischnauncas concessiunadas. Certas cumparts vegnan surdadas per nuot ed autras encunter in pagament gest. Il terren, sil qual igl indrez solar ei planisau ei part dil dretg dil retuorn al proprietari e vegn ad ir en possess dil cantun e dalla vischnaunca. Nus duvrein il consentiment da tut las vischnauncas da concessiun e dil cantun per che nus sappien garantir che gl'indrez solar vegn tenius en funcziun durant ils proxims 60 onns.

Pius Cavegn, convischin da Camischolas:

Jeu sun fetg sceptics sch'ei va pil project da Nalps. Jeu hai il sentiment ch'ins cumpri il giat el sac, schegie ch'jeu sun fermamein pil solarexpress. Nuot tier quei project ei concret.

Jeu sun ina persuna dallas muntognas. La Val Nalps ei la pli biala val en nossa vischnaunca. Il lag da fermada ei in juvel. A mi fa quei mal da patertgar ch'igl indrez vegn a star ella Val Nalps. Tier mia damonda: Vegnin nus aunc inaga ad haver la pusseivladad da prender posiziun tier quei project ad ina radunonza da vischnaunca?

Martin Cavegn, president communal:

L'energia alpina, respectivamein la suprastonza communal, decida sche ella vul separticipar al project NalpSolar,. Il pievel vegn buca pli a votar en caussa. Vus haveis denton la pusseivladad da far protesta sche quei ei vies giavisch.

Mauro Loretz, convischin da Sedrun:

En general sai jeu sustener quei project, mo eis ei propi tabu da baghegiar sutvart la via da Nalps? San ins buca tschintschar cun quels dalla Armada svizra? Geograficamein fa ei tuttina bia senn sch'ins fagess la mesadad digl indrez sut via e la mesadad sura. Aschia savessen ins schanegiar il territori entuorn la tegia d'alp.

Salome Federer, cussegliaadra d'ambient, Axpo:

Nus havein naturalmein examinau quella pusseivladad, damai che gest il perimeter sut via ei curdaus a nus sco emprem en egl. Leu havein nus denton in'otra sfida giuridica, numnadamein setracta ei leu d'in areal d'uual ch'ei protegius en Svizra. Aschia eis ei buca pusseivel da plazzar igl indrez en quei perimeter.

Tumaisch Valier, convischin da Camischolas:

Pertuccont il project NalpSolar sun jeu fetg sceptics. Il fatg che nus stuein metter a disposiziun cuntradas per la bassa e nus sezs havein nuot da quei sai jeu buca capir.

Co ei quei sch'ei vegn in di a dar ina nova sligiaziun? Vegnin nus lu aunc a saver pretender enzatgei? Ei ha num ch'ei vegni creau ina societad cun domicil a Tujetsch. Sco tier las forzas hydraulicas san ins gia ordavon ch'il gudogn vegn lu entochen il davos tuttina mussaus ora sur ina firma ella Bassa ed alla fin havein nus nuot da quei. Ed era da dir ei ch'enta Nalps ha ei aunc bia restonzas dil plazzal en connex cun la forza hydraulica sco bischels e.a.v.

Martin Cavegn, president communal:

La vischnaunca vegn cumpensada cun frs.10'000.- pil survetsch d'urgenza e cun frs. 2'000.- per la via d'access. Previu ei ina participaziun da 35% al project cun ina piazza el cussegl d'aministraziun. E buca emblidei che la taglia vegn pagada cheu en vischnaunca.

La participaziun porta a nus bia dapli ch'il rap-solar che dispona da negina basa legala.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Pertuccont las restonzas dalla forza hidraulica: Da quellas restonzas essan nus pertscharts e nus vegnin ad allontanar quellas. Quels projects ein suttamess a stregns programs da promoziun che sustegnan ton ch'ei renda gest dad investir denton era buca dapli. Sch'ins fixescha da stuer dar giu dapli daners vegn il project spert nunrentabels. Semplamein pagar in rap-solar senza basa legala fa negin senn, gie ei settractass d'ina donaziun illegala e quei va buca. E nus savessen era buca pagar quei, aschi bia betta quei project buca giu.

Pius Cavegn, convischin da Camischolas:

Il sulegl s'auda a tuts. L'aua s'auda a nus. La macla che nus creassen cun NalpSolar s'udess a nus. Ei settracta da nies terren communal. Il signur Cadonau ch'ei gia dapi 30 onns promotur dalla forza solara stat ferm dil maun seniester/verd ed ei encunter gronds indrezs da fotovoltaic en regiuns alpinas. En Svizra dat ei varga 10'000 vischnauncas muntagnardas. Avon entginas minutas havein nus dau il consentiment ad in grond project da fotovoltaic. Lein nus propi aunc ina secunda macla che va en favur dall'entira Svizra? Tgei fan las ulteriuras vischnauncas muntagnardas? Essan nus la vischnaunca da sacrifici? Jeu vegnel buca a dar miu consentiment pil project NalpSolar.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Ilis problems da provediment d'energia pertuccan l'entira Svizra. L'Axpo ha circa 15 projects activs che vegnan persecutai. Sur 380 projects ein vegni examinai en tut. Da quels ha ei buca dau biars che fussen vegni en damonda per plazzar indrezs gronds da fotovoltaic.

Martin Cavegn, president communal:

Ilis onns 60 havein nus era baghegiu dus lags da fermada. Vus stueis saver ch'il beinstar da nossa vischnaunca havein nus soli d'engraziar dallas ovras hidraulicas. Ilis dus davos onns ein buca stai buns tgei che pertucca forza hidraulica. Nus havein denton aunc in'otra resursa, numnadamein il sulegl.

Oliver Hugi, menader Solar Schweiz, Axpo:

Nus havein ussa la pusseivladad da realisar in project per energia regenerabla per las proximas generaziuns.

Alternativas ein ovras fossilas, p.ex. turbinas da gas ch'ei sco catapults da Co² e ch'ei fetg nuscheivlas pil clima.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca approbescha cun 69 vuschs gie encunter 3 vuschs na, da dar il consentiment dalla vischnaunca tenor art. 71a alinea 3 LEG per la realisaziun d'in grond indrez fotovoltaic si Cuolm Nalps.

6. Tractanda Nova lescha davart il parcar e campar sin intschess communal

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein revediu la lescha da parcar. Quella pendenza ei gia 20-30 onns veglia. Culla veglia lescha era ei buca pusseivel da tener uorden cun parcadis e d'administrar quels.

Gl'emprem pass che nus havein fatg ei stau da crear in concept da parcar e campar. Cun quel havein nus ussa ina basa che regla tgei far cun nos parcadis. Quei concept ei gia vegnius approbaus dalla suprastanza communal.

Nus havein stuiu inventarisar ils parcadis e lu scriver da niev la lescha e l'ordinaziun dalla lescha. Simon Collenberg aveva gia entschiet cun quella lavur. Nus havein surpriu bia caussas da leschas dad autras vischnauncas. Georg Bearth ha giu la grond'incumbensa d'inventarisar ils parcadis. Ei setracta d'ina cuorta lescha cun 17 artechels. Ils parcadis publics cuostan e vegnan manteni ed administrai. In grond punct da discussiun ei stau il suandont: Co reglein nus il parcar ordeifer ils vitgs? Cul cussegl da vischnaunca havein nus tractau igl emprem sboz dalla nova lescha. Leu steva en ch'ei seigi lubiu da parcar ordeifer ils vitgs naven dalla damaun allas 06.00 uras entochen la sera allas 20.00 uras. Il cussegl ei staus dil meini che quei seigi memia restrictiv.

Actualmein cuosta ina carta per la lubientscha da parcar permanentamein frs. 220.00 e sa vegnir retratga tier nus sin vischnaunca. Las biaras da quellas cartas vegnan vendidas a possessurs da secundas habitaziuns. Quels parcadis vegnan manteni ed ei vegn mess ora la neiv sin quels. Il prezi per quella carta havein nus da niev alzau sin frs. 420.00. Vitier han naven dad ussa ils indigens l'emprema prioritad da retrer ina carta digl onn. Per ustrias e hotels havein nus reduciu il prezi sin frs. 210.00. Il motiv ei ch'ella dentersegiun ein quels parcadis savens libers ed aschia ei quei prezi giustificaus.

Midadas dalla lescha ei oz caussa dalla radunonza da vischnaunca. Midadas dall'ordinaziun ei caussa dalla suprastanza communal. El messadi havein nus mess - per motivs da trasparenza - la lescha sco era l'ordinaziun.

Mintga parcadi public ha ina numera ed ei partius en ina categoria. Ei dess quater uras da parcar e quei els suandonts loghens: parcadi Bogn Sedrun, parcadi Drun, parcadi Dulezi e parcadi grond a Rueras. Cun Parkingpay ni Easympay havein nus la pusseivladad da trer en las taxas senza muneida.

Niev vegn ei a dar cartas dall'jamna, -dil meins e -digl onn. En certs loghens, per exempel, avon ustrias ed avon il Bogn Sedrun vegnan ins ad astgar parcar gratuitamein denter 1 ½ uras e 3 uras.

Suenter ch'il cussegl ha manegiau ch'il parcar ordeifer il vitg seigi memia restrictiv, havein nus decidu da strihar la limita dallas 06.00 uras entochen allas 20.00 uras. Niev stat ussa scret ella lescha: parcar temporarmein. Temporarmein ei ina determinaziun relativa. Nus havein envidau en il Placi Berther, giurist, ed essan ir atras cun el la lescha e l'ordinaziun. Ell'ordinaziun havein nus ussa fixau il temps per parcar temporarmein sin 24 uras. Quei vegn denton mo a caschunar multas en cass extremas. Sch'ei dess neginas prescripziuns, lu havessen nus negina pusseivladad da punir sch'enzatgi parcass siu vehichel sur liung temps ordeifer il vitg. La controlla ei caussa dalla suprastanza communal.

Nus havein fixau raiuns, pils quals ins sa retrer sin vischnaunca cartas per frs. 5.00, per exempel per Maighels, per ch'ins astgi carrar en quels loghens cugl auto. Quellas cartas valan per mintgamai in di.

Nus tschintschein cheu da terren public. Possessurs da parcelas privatas san far cun lur terren tgei ch'els vulan.

Debatta d'entrada e tractaziun:

Wendelin Giossi, convischin da Camischolas:

Cun interess hai jeu priu investa dalla lescha da parcar e campar. Per la gronda part sun jeu d'accord cun quella. Sulet tier artechel 6 alinea 2 vi jeu far entginas damondas. Da principi sai jeu era sustener quei artechel. Sin p.44 dil messadi declareis vus la valeta ed il cuoz per astgar parcar ordeifer il vitg sco era las cundiziuns e la pusseivladad da saver castigiar. Sin gavisch dil cussegl haveis vus schau curdar la determinaziun dil cuoz da parcar ed haveis remplazzau quei cul plaid: temporarmein. Quei plaid ha in

grond spazi d'interpretaziun. Per mei ei quei buca il pli adattau plaid per quella lescha. Ell'ordinaziun haveis vus fixau quella durada sin 24 uras. Suenter 24 uras haveis vus aschia la pusseivladad da castigiar possessurs da vehichels, ils quals han parcau lur autos ordeifer il vitg. Mia damonda ei sch'igl ei propi previu da punir en quels cass. Jeu hai dubis che quei plaid 'temporarmein' metschi en cass giuridics.

Nus votein oz giu davart la lescha e buca davart l'ordinaziun.

Tenor miu meini stuein nus approbar la lescha. Quei da castitgs e.a.v. ei determinau ell'ordinaziun. Jeu mez sai sustener igl artechel 6 co el ei numnaus ella lescha. Tenor mias retschercas fagein nus nuot falliu cun approbar la lescha e lu resta ei sco tochen dacheu.

Martin Cavegn, president communal:

Ell'ordinaziun havein nus fixau in temps sulettamein pil motiv che sche nus castigiassen inaga enzatgi che lez sappi buca ir soli tenor la lescha. Ell'ordinaziun dalla lescha ei il temps da parcar fixaus sin 24 uras ed aschia havein nus la basa legala per tener encunter en aschia in cass. Nus havessen la pusseivladad da metter en ina clausla speciala per possessurs da tegias da mises.

Gelgia Deplaz, convischina da Rueras:

Il messadi ha fatg surstar mei. Sin p. 40 numneis vus che vus lessies sulettamein reglar ils parcadis che secattan sin territori public. Da l'autra vart leis vus far uorden cun vehichels a motor che sesanflan buca sils parcadis publics. Per mei ei quei ina cuntradiziuin. Jeu sundel denton dil meini ch'igl ei uras da reglar il parcar e cunzun era il campar. Ussa suenter che vus haveis fatg las explicaziuns, ed igl ei clar ch'ei pertucca buca affitaders ni hosps da mises ed era buca cavacristallas che parcheschen per dus ni treis dis, sai jeu sustener la lescha.

André Schmid, convischin da Sedrun:

Sigl auto stat buca scret tgi ch'ei cavacristallas ni affitader d'ina tegia da mises. Tenor miu meini eis ei buca pusseivel da controllar sch'enzatgi ha parcau sur 24 uras. Ei savess gie esser ch'el ha cuort bandunau il plaz ed ei suenter turnaus. Da principi ei il discussiunau semplamein buca applicabel. Tut quei ch'ins vul reglar ordeifer il vitg ei per mei aunc buca madir. Leu sereferessel jeu plitost sils dretgs da vias d'uaul. Sch'ina via ei per exempel serrada, lu san ins castigiar quels che carreschan sin quella via. Quels che han retratg ina carta per in di ston gie aschia ni aschia ir per ina nova carta sch'els vulan il proxim di puspei ir enta Maighels. Jeu mass plitost avon aschia sch'jeu fassel vus. Quel ch'ei strufegiaus il pli fetg ei numnadamein quel che sto ir a far las controllas mintga di.

Martin Cavegn, president communal:

L'ordinaziun ei caussa dalla suprastonza. Nus levon sulettamein mussar a vus, co nus vegnin ad ir avon. Nus vegnin a schar reger la sauna raschun ed ei va buca per mulestar ils indigens.

Bruno Berther, convischin da Rueras:

Sco possessur d'ina tegia da mises hai jeu la suandonta proposta. Co fuss ei sche vus desses ora a mintga possessur da mises duas cartas ch'ins savess metter egl auto? Lu fuss quei era pusseivel da controllar.

Martin Cavegn, president communal:

Nus empruein atgnamein adina dad evitar dapli lavur administrativa mo quei ei applicabel ed jeu prendel bugen encunter quella idea.

Mauro Loretz, convischin da Sedrun:

Eis ei previu da crear novs parcadis publics? Denter Dieni e Maighels ha ei massa plaz, denton negins parcadis publics.

Martin Cavegn, president communal:

Nus havevan previu da crear si Tschamut novs parcadis per tener uorden. Per motivs da vesida havein nus stuiu desister da quei project. Per far parcadis publics drova ei terren communal, mo gliez havein nus buca. Sch'il resort vegness realisaus, savessen ils hosps dalla camona da Maighels schar a Bugnei igl auto ed ir cul tren entochen Tschamut/Alpsu

Renato Decurtins, convischin da Sedrun:

Mia proposta fuss da distinguer denter parcar e deponer. La noziun 'parcar' cumbineschel jeu cul plaid 'temporarmein'. Sche vus slargasses quellas 24 sin 2 ni 3 jamnas, lu savesses vus castigiar ils cass extremis, numnadamein quels che deponan lur autos sur pli liung temps.

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein udiu vos meinis. Quels prendin nus bugen encunter e vegnin a metter entuorn quels aschi bein sco pusseivel. Nus encurin sligiazions applicablas cun basa legala per quei punct.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca approbescha cun 48 vuschs gie encunter 6 vuschs na ed 1 abstenziun la nova lescha davart il parcar e campar sin intschess communal e pren per enconuschientscha l'ordinaziun approvada entras la suprastonza communal.

7. Tractanda Orientaziuns

Martin Cavegn, president communal:

La proxima radunonza da vischnaunca ha liug ils 27 da settember 2023. En futur vegnin nus a far las radunonzas da vischnaunca mintgamai la mesjamna e quei per motivs interns. Ella proxima radunonza da vischnaunca vegnin nus a tractar il diever dallas vias d'ual e da funs. Plinavon vegnin nus a tractar la revisiun dalla lescha ed il regulativ davart l'econoimasziun da rumians. Sco davos vegnin nus aunc a tractar la contribuziun da frs. 100'000.00 ord il fondo per il svilup economic per la Andermatt-Sedrun-Sport AG.

8. Tractanda Varia

Negina damonda da prender il plaid.

Protocollista:

Corina Flury

President communal:

Martin Cavegn

Vischnaunca
Tujetsch

Midada dalla protocollaziun dalla radunonza da vischnaunca

Messadi

dalla suprastonza communal per la radunonza da vischnaunca
dils 6 da december 2023

Preziada convischina e preziau convischin

Per la tractaziun dalla fatschenta suttametta la suprastonza communal a Vus il suadont messadi e la proposta.

1. Situaziun da partenza e ponderaziuns pertuccont la fatschenta

Alla radunonza da vischnaunca dils 27 da settember 2023 ha convischin Bruno Berther da Rueras fatg la proposta sut varia, da mo pli scriver protocols da radunonza da vischnaunca resumai cun il conclus. El sappi da biaras convischinas e da biars convischins che s'exprimessen bugen alla radunonza, denton fan ei buca ei, perquei ch'ei vegn protocollau plaid per plaid.

Quella proposta ei da beneventar fetg, cun quei ch'ils protocols verbals dattan alla protocollista enorma lavur da redeger.

2. Proposta

Ord las surnumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal alla radunonza da vischnaunca:

Da midar la protocollaziun dallas radunonzas da vischnaunca, aschia che sulettamein ina pintga resumaziun dalla fatschenta, dalla tractaziun ed dil conclus vegnan protocollai.

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Daniel Schmid

Vischnaunca
Tujetsch

Preventiv 2024

Messadi

dalla suprastonza communal per la radunonza da vischnaunca
dils 6 da december 2023

Cuntegn	pagina
1. Introducziun	22
2. Quen da gudogn e sperdita	25
3. Quen d'investiziuns	32
4. Survesta dalla situaziun finanziaria	62
5. Plan da finanzas	62
6. Propostas	66

Las annexas dil preventiv 2024 vegnan publicadas ord motiv dalla quantidad da paginas en in secund carnet.

Annexas

- 1 Survesta dalla situaziun finanziaria
- 2 Quen da gudogn e sperdita structurau tenor funcziuns
- 3 Quen da gudogn e sperdita structurau tenor gruppas da materia
- 4 Quen da gudogn e sperdita detagliu
- 5 Quen d'investiziuns structurau tenor funcziuns
- 6 Quen d'investiziuns detagliu
- 7 Concept da realisaziun «Casa da giugs Rueras»

Preziada convischina e preziou convischin

Per la tractaziun dalla fatschenta suttametta la suprastonza communal a Vus il messadi e las propostas.

1. INTRODUCZIUN

L'elavuraziun dil preventiv per igl onn 2024 ei stada accumpignada d'ina nova situaziun da basa. La damonda ei, cun tgei entradas sa la vischnaunca quintar igl onn 2024 ed era el futur ord il recav dil tscheins d'aua, sco era ord il gudogn dil hanletg da l'energia da concessiun e da participaziun?

La situaziun dall'aura ei per nosssa vischnaunca essenziala. Buca mo perquei che nus duvrein ad uras la neiv en in grond quantum, mobein era bia sulegl il dretg mument; aschia che nos hosps sappien guder nosssa destinaziun da vacanzas da bialaura e sut bunas cundizuns. Cun in bien manteniment da tutta infrastruttura turistica, seigi quei tier ils stabiliments dils runals ni las sendas da viandar e dad ir cun bike, tschentein nus la basa per saver porscher a nos hosps la megliera pusseviva infrastruttura. Nus lein che nos hosps sappien guder bialas vacanzas tier nus.

Da l'autra vart basegna la vischnaunca era el dretg mument ina gronda quantad aua ed aschia producir bia electricitad. Cun quell'aua san las ovras da nosssa energia alpina producir bia electricitad e vender quella, denton era l'Ovra electrica Reinanteriur (ORA ni KVR AG) san producir bia electricitad. La vischnaunca da Tujetsch retscheiva d'ina vart il tscheins d'aua dall'ORA sin basa dalla produenziun da kilowatt uras (kwh), quei vul dir bia produenziun munta bia tscheins d'aua. Il recav che l'ORA fa cun la electricitad producida sin la fiera vegn buca risguardaus ella calculaziun dil tscheins d'aua. La vischnaunca survegn dall'ORA sin fundament da sia participaziun energia da concessiun ed energia da participaziun per ils cuosts da produenziun pigl agen diever ni per vender quell'energia vinavon sin la fiera. Sin basa dalla strategia che la vischnaunca ha cun l'energia alpina digl onn 2020 vegnan 60% dil gudogn brut dil diever ni dil hanletg pagaus alla vischnaunca. Pia era tier il recav dall'energia alpina eis ei per la vischnaunca d'in maun decisiv conta energia che l'ORA ha produciu, e da l'autra vart per tgei prezis che l'energia alpina ha saviu vender quell'energia vinavon sin fiera. Sco ulteriuras entradas dalla vischnaunca ei era il recav ord concessiuns d'aua da numnar, il qual ei puspei dependents dall'altezia dalla produenziun d'energia. Plinavon ei era il gudogn annual dall'energia alpina fetg impurtonts, cun quei che la vischnaunca survegn ina part da quei gudogn.

Resumau dependan rodund frs. 3 milliuns (preventiv 2023) dil recav dil factur "aua". Ils glatschers che procuravan la primavera per avunda aua en nos flums per producir electricitad ein svani! Era havein nus stuiu registrar igl unviern bia pli pauca neiv, la quala manca la primavera e porta cuntinuadamein pli pauca aua en nos flums. La produenziun d'electricitad sebasea per gronda part sill'aua da neiv e plievgia.

Ord il quen digl onn 2022 eisi veseivel ch'ils tscheins d'aua ein sereduci considerablamein. Sin basa dil preventiv digl onn 2022 cun entradas calculadas ord il tscheins d'aua da frs. 1'300'000 han ins entochen il davos saviu registrar sulettamein frs. 661'643.50 – pia la mesadad pli pauc. Quellas meins entradas ord il tscheins d'aua ein seresultadas en consequenza dalla caulda stad cun pauca plievgia. Per igl onn 2023 ha la vischnaunca puspei calculau entradas ord il tscheins d'aua da frs. 1'300'000. Denton ein la stad ed igl atun entochen uss stai fetg caulds ed ei ha caschunau pauca plievgia. Ins sto deplorablamein quintar cun ina semeglionta reduenziun dil recav dil tscheins d'aua per igl onn 2023. Sco gia menziunau vegnan medemamein las ulteriuras entradas ch'ei dependentas dalla produenziun d'electricitad a sesminuir considerablamein.

Las entradas ord l'economia hidraulica fan pia ora rodund 20% dallas entradas annualas dalla vischnaunca. Quei ei in fatg che ha gronda influenza sin las pusseivlas expensas dalla vischnaunca. Cul project SedrunSolar savein nus forsa dar cunterpeisa a quella tendenza e profitar dil suleagl sche maunca la plievgia. Lu savein nus producir e vender energia solara. Las lavurs da planisaziun e realisaziun da quei project vegnan fatgas cun tutta forza e nus sperein da saver realisar quei project.

La suprastonza communal ha suenter biaras sedutas e giudicaments stuiu decider tgei recav risguardar ord quella sparta el preventiv 2024. Suenter duas stads cun pouca aua e corrispudentamein pli paucas entradas ord l'economia hidraulica ha la suprastonza communal decidu da preveder in pli pign recav ord il tscheins d'aua pigl onn 2024 e suandonts. Dapi plirs onns era previu frs. 1.3 milliuns ord il recav dil tscheins d'aua, uss ha la suprastonza communal calculau entradas da sulettamein frs. 650'000 – pia la mesadad. La suprastonza communal vul buca bandunar lur principis da calcular las entradas plitost pessimisticamein e las expensas optimisticamein, per recaltgar in gudogn el quen annual definitiv. Ils onns vargai era quei ina summa da reserva da rodund frs. 1 milliun. Sche nus savein quintar igl onn 2024 puspei cun quella reserva, sa forsa la plievgia efectuar. En Tujetsch dian ins magari, sch'ei neiva lu neiva ei aur e sch'ei plova lu plova ei daners. Lein sperar che l'aura gidi nus a recaltgar las entradas necessarias.

Cunquei ch'ins ha risguardau meins entradas tier il tscheins d'aua da rodund frs. 650'000, denton era tier las taglias specialas, numnadamein tier la taglia sin gudogn da schischom, sco era tier la taglia da midada da maun cun ina reduenziun da rodund frs. 200'000 visavi il preventiv 2023, ein las expensas vegnidadas reducidas corrispudentamein. Ils onns da corona han caschunau fetg grondas entradas tier las taglias specialas ils onns 2021 e 2022; en media frs. 1 milliun visavi il preventiv. La vendita da schischom ha priu giu igl onn 2023 considerablamein e schai ella rama dils onns avon corona. Quei fatg havein nus era risguardau el preventiv 2024.

Sco gia menziunau ha la suprastonza communal priu quels fatgs fetg serius e stuiu reducir il preventiv en tuttas spartas. Tonaton san ins dir ch'igl ei reussiu da tuttina saver ademplir tuttas incumbensas dalla vischnaunca.

Quels fatgs dallas entradas plitost negativas astgan buca influenzer da cuntinuar cun las investiziuns. Las investiziuns previdas, veseivlas el preventiv d'investiziun, han en emprema lingia in'influenza sin la situaziun finanziaria dalla vischnaunca. La situaziun finanziaria vegn els proxims onns mendra, quei ei buca niev. Tenor il plan da finanzas pils proxims 15 onns, vegn quella situaziun a semidar aschi gleiti che las impurtontas investiziuns ein terminadas. La sanaziun dil Bogn Sedrun, dallas vias da quartier, dalla scola Sedrun ed aunc investiziuns ell'infrastructura turistica e dil territori, vegnan a fatschentar nus ils proxims tschun tochen sis onns. Silsuenter ei quei pensum liquidaus ed ins sa entscheiver ad amortisar ils deivets. En 15 – 20 onns ei il stan da 2020 contonschius. Ei drova pia perseveronza ed era curascha dad ir ina via progressiva.

La situaziun dalla vischnaunca da Tujetsch ei empermettenta. Ils partenaris dallas pendicularas che fan las investiziuns necessarias e novas el territori da skis sco era ils projects solars fan alla suprastonza communal curascha pigl agir proactiv. Sco davos ei era il resort a Dieni da menziunar. Cun quei project survegn la vischnaunca la pusseivladad da profitar sin tuttas varts. Entras il bus local che vegn a colligiar Dieni cun tut ils vitgs dalla vischnaunca e cun las purschidas san tuts menaschis profitar ed aschia segirar lur futur.

Tuttas discussiuns davart la situaziun dall'aura cun caliras da record, la munconza da plievgia e pouca neiv, tuttas investiziuns el turissem ed infrastructura astgein nus buca emblidar il consequent manteniment ell'infrastructura da nossas pastiras ed alps. Lein mai emblidar il manteniment da nos uauls e l'infrastructura per mantener quels. Senza quei schurmetg fussen biaras investiziuns nunduvreivlas.

Ei drova in sguard sur tut ora ed in bien maun per far prudentas investiziuns el dretg liug ed a dretg temps. Tuts cumpigliai el menaschi da vischnaunca fan tut il pusseviel per ina buna reussida da lur pensum. Nus sperein che tuttas vischinas e vischins sesentien bein e hagian plascher da nossa biala val Tujetsch.

Cun entradas totalas da frs. 16'439'760 visavi expensas totalas da frs. 16'333'050 seresulta in gudogn da frs. 106'710, il qual cumpeglia las entradas extraordinarias per sliugar la remessa dalla finanziaziun

speciala dil provediment d'aua da frs. 1.5 milliuns. Nus stuein esser pertscharts, senza quella entrada extraordinaria stuess la vischnaunca mussar ora in deficit. Naturalmein havess la suprastanza communal en quei cass buca mussau ora in deficit da frs. 1.5 milliuns mobein reduciu las expensas corrispudentamein. Tonaton havess'ins entochen il davos stuiu mussar ora in pign deficit e buca in pign gudogn.

Il quen d'investiziuns muossa investiziuns nettas da frs. 10'277'120. Las investiziuns bruttas muntan a frs. 14'119'000. Tier quella summa setracta ei per gronda part da projects ch'ei gia vegni approbai dalla radunonza da vischnaunca e/ni dil cussegl da vischnaunca. Tier las grondas posiziuns s'audan segiramein la sanaziun dil Bogn Sedrun cun frs. 7'410'000 e contribuziuns per tal da frs. 3'100'000, la sanaziun dalla via Curtin Niregl e via Uaul Stgir cun cuosts brutto frs. 3'120'000, la davosa part dalla sanaziun dalla via Cavorgia da frs. 400'000 ed in'ulteriur pass dalla sanaziun digl indrez d'electrotecnica dalla serenera cun frs. 475'000.

En special ei da menziunar che las contribuziuns ord la procedura da perimeter dallas sanaziuns dallas vias vegnan adina pér pagadas cul project ei termina.

Il impurtonts projects che vegnan tractai en connex cun l'approbaziun dil preventiv d'investiziuns per igl onn 2024 ein la halla da deposit da frs. 780'000, la casa da giuventetgna cun ina habitaziun ed in local da frs. 550'000, il parcadi a Sum Sassi da frs. 450'000, la dislocaziun dils dutgs enta Dieni da frs. 600'000 sco era la casa da giugs ella scola da Rueras da frs. 350'000.

Vinavon ein entgins projects en studi per sclarir sch'ins vul realisar in ni l'auter, ni dumandar la radunonza da vischnaunca per in credit da baghegiar. Quei ein cuosts da projectaziun per la sanaziun dalla scola da frs. 40'000, per la realisaziun d'in plaz da divertiment sper la halla plurivalenta da frs. 30'000, per la construcziun nova dalla Via Fravia a Camischolas da frs. 40'000 e per il remplazzament dil scaldament per tuts implonts giul Drun da frs. 35'000.

La suprastanza communal deplorescha da stuer spustar certas lavurs ni era enqual project sils onns vegnents, denton pretenda la situaziun malguessa dallas entradas da far il pass suenter la comba. Tonpli caschunan las lavurs gia planisadas nossa cumpleina atenziun – nus sperein da saver exequir quellas per la cumpleina cuntentientscha dil pievel tuatschin.

2. QUEN DA GUDOGN E SPERDITA

Il quen da gudogn e sperdita pigl onn 2024 muossa entradas da frs. 16'439'760.00; las expensas muntan frs. 16'333'050.00. Aschia seresulta in gudogn da frs. 106'710.00.

Svaris enviars il preventiv 2023

En quei capetel vegnan tuttas posiziuns cun svaris da muntada enviars il preventiv 2023 declaradas. Tier certas posiziuns cun aultas summas vegn circumscrit co las prestaziuns e lavurs vegnan finanziadas..

0 Administraziun generala

0210.3010.00 – Pagas

(+ frs. 39'000.00)

Las pagas ein carschidas visavi igl onn vargau, principalmein en connex cun ils alzaments da paga. Tier l'administraziun communal ha ins saviu occupar tuttas plazzas e quei cun personas giuvnas e zun cumpetentas. Pliras personas lavuran parzialmein e quei ha per consequenza ch'ei basegna dapli collaboraturas e collaboraturs. Quei munta ina ferma pressiun sin nossas collaboraturas e collaboraturs. Per saver alzar quell'efficienza sto l'informatica vegnir adattada (mira 0210.3113.00). La vischnaunca ha ils davos onns tschappau en bia novs projects e quei vegn era el futur buca a semidar. Cheu drova ei glieud cumpetenta e motivada che gidan a realisar tals projects.

0210.3113.00 – Cumpra ed endrizzament d'informatica

(+ frs. 150'900.00)

Las vischnauncas ein seconfruntadas en general cun ina transfurmaziun digitala, la quala selai buca evitar. La Vischnaunca Tujetsch emprova da tener petg cun las pretensiuns dalla populaziun e dil Cantun Grischun. Quei va adina dapli en direziun dalla digitalisaziun. La vischnaunca lavura cun bia differentes systems antiquai, ils quals vegnan miadai dafertontier e la finamira ei da reducir il diember dils systems per aschia simplificar la luvrar dil mintgadi. Quei ei cumbinau cun gronds cuosts che vegnan denton a levgiar la lavur. Medemamein savein nus augmentar cuntinudamein la qualitat dallas prestaziuns enviars la populaziun. Quellas novaziuns ein garant per plazzas da lavur conform al temps hodiern.

0220.3010.00 – Pagas

(+ frs. 37'000.00)

Igl uffeci da baghegiar ei franc la partiziun dall'administraziun communal che ha da dumignar in grond pensum da lavur il qual s'augmenta onn per onn. Las numerusas damondas da baghegiar inoltradas jamna per jamna ein strusch da dar damogn. La complexitad da talas inclus ils acts necessaris supplementars ch'ei d'inoltrar e da controllar ein immens. Ins sa senza surfar pretender ch'ina damonda da baghegiar dad oz basegna 5 tochen 10 ga dapli temps per tractar che avon onns. Vitier vegnan las biaras damondas per projects ord zona da baghegiar, las qualas vegnan inoltradas agl Uffeci dil territori dil cantun Grischun, e caschunan in nundetg accumpignament. Savens vegnan cass tratgs giuridicamein vinavon. Las dertgiras pretendan era digl uffeci da baghegiar ulteriuras posiziuns ed acts che ston vegnir elavurai digl uffeci da baghegiar. Ulteriuramein pretendan projects gronds sco il project da SedrunSolar ni il resort a Dieni in effort extraordinari. Senza ina cussegliaziun supplementara da plirs advocats ed advocatas fussen tals projects buca surluvrabels. Sa menziunar ei era la gronda lavur che sanaziuns da vias da quartier en procedura da perimeter caschunan. Quellas sanaziuns vegnan a cuntinuar ed accumpignar igl uffeci da baghegiar aunc plirs onns. Sco davos ston ins remarcar che la introducziun dalla lescha da parcar ha

caschunau dapli lavur che previu. En consequenza ston collaudaziuns dallas lubientschas da baghegiar vegnir spustadas. Atgnamein stuess ins augmentar il diember da collaboraturas e collaboraturs egl uffeci da baghegiar, er saver ademplir cuntenteivlamein l'incumbensa che la lescha da baghegiar prescrive. La suprastanza communal ha decidiu da buca far quei pass e tuttina liquidar las lavurs a dretg temps.

0220.3153.00 – Manteniment d'informatica (+ frs. 30'000.00)

Era tier igl uffeci da baghegiar ein midadas da licenzas e survetschs (support) pils differents programs d'informatica basigneivels. Per saver realisar la transformaziun digitala tier l'inoltraziun dalla damonda da baghegiar digitala ein differents adattaziuns da risguardar.

1 Segirtad Publica

1620.3144.13 – Indrezs da protecziun civila (+ frs. 243'000.00)

Per motivs da segirtad vegn il local da protecziun civila e la Talina renovai. Alla vischnaunca da Tujetsch vegn quei a custar frs. 250'000.00 denton vegn ina gronda part restituida dil cantun Grischun (mira proxima posiziun).

1620.4631.33 – Contribuziuns dil cantun (- frs. 170'000.00)

Las contribuziuns cantunalas per la renovaziun dil local da protecziun muntan a frs. 170'000.00.

3 Cultura, sport e temps liber, baselgia

3110.3102.00 – Stampats e publicaziuns (+ frs. 19'000.00)

Igl onn vegnent vegn publicau in cudisch culla grammatica tuatschina. Plinavon ei previu da crear in niev logo (corporate design) pil museum ed archiv cultural.

3290.3636.01 – Promoziun dalla cultura (+ frs. 571'800.00)

A favur da '600 onns Ligia Grischa' han la suprastanza communal e la suprastanza dil Forum Cultural Tujetsch decidiu, da restaurar il casti da Putnengia. Igl agir dil project e dalla finanziaziun duei esser sco tier la realisaziun digl archiv cultural da Tujetsch. La vischnaunca dat al Forum Cultural Tujetsch ina contribuziun unica ell'altezia dils cuosts da baghegiar da frs. 585'000.00 per ch'il Forum Cultural Tujetsch sappi realisar quei project el num dall'uniun. Mo aschia eis ei pusseivel da recaltgar donaziuns en quella summa (mira proxima posiziun). Suenter la realisaziun va il baghetg cun il dretg da baghegiar vi en possess dalla vischnaunca. El futur vegn il manteniment dil baghetg surprius dalla vischanunca ed il menaschi surpren il Forum Cultural Tujetsch. Cun la realisaziun dalla Truaisch enta Rueras, igl archiv cultural da Tujetsch a Sedrun sco era la construcziun dil casti da Putnengia ein ils projects da baghetgs per la cultura tenor il meini dalla suprastanza communal realisai. El futur vegnan sulettamein pigns projects realisai.

La contribuziun da frs. 585'000.00 duei vegnir cuvretga cumpletamein cun donaziuns ella medema summa. L'administraziun communal ha el num dil Forum cultural Tujetsch gia prestau gronda lavur. Igl eu vegniu dumandau tuttas vischnauncas dil cantun Grischun, las vischnauncas dallas valladas vischinontas sco era diversas instituziuns culturalas per in sustegn finanziel. Pliras donaziuns ein gia

pagadas sil conto dil Forum Cultural Tujetsch. La summa dalla contribuziun sesminuescha ella dimensiun dallas contribuziuns da donaziuns.

3290.4250.00 – Diversas entradas

(- frs. 309'000.00)

La suprastonza communal sco era la suprastonza dil Forum Cultural Tujetsch quentan da recaltgar igl onn 2024 donaziuns ella summa da frs. 300'000.00 ed igl onn 2025 ella summa da frs. 285'000.00, aschia che la contribuziun pils cuosts da baghegiar ein curclai cumplettamein. Ei drova gronds sforzs da tuttas varts per cuvierer tut ils cuosts.

Suandont ina pintga part informativa sur da quei project:

Il "Casti da Putnengia" dil 13avel tschentaner secatta ella vischnaunca da Tujetsch ed ei il pli vegl patrimoni historic dalla val. Oz ei il casti ina ruina. Las restonzas dil casti ein en in bien stadi e protegidas encunter la decadenza. Quei ei d'engraziar agl engaschament dall'uniun "Forum cultural Tujetsch". Bein vesiblas ein surtut restonzas dalla tuor centrala. La preit viers nord ei mantenida il meglier. Ina nova punt da lenn arva il casti per visitadras e visitaders. Ina construcziun da lenn duei reconstruir la tuor originala dil casti. La tuor stat enteifer las restonzas dil mir e vegn buca a surcargar ni destruir quellas. La ruina dil casti cun sia tuor da lenn duei vegnir percepida dalla populaziun sco era dallas visitadras e dils visitaders d'ordeifer sco in liug historic impurtont. L'intermediaziun dalla historia duei effectuar l'identitad e consolidar las ragischs ella vischnaunca. Il survetsch archeologic dil Grischun e la tgira grischuna da monuments sustegnan quei project.

Treis etaschas serradas porschan spazi per mussar la historia dil casti. Ins sa duvrar preits e plantschius per presentar informaziuns, graficas etc. In pèr meters quadrats porschan spazi per objects d'exposiziun treidimensiunals. Era il terren avon ed entuorn il casti sa vegnir duvraus per l'intermediaziun.

Las perscrutaziuns presupponan ch'il casti survevi sco residenza da stad dalla famiglia ministeriala. La schlatteina da Pontaningen ei per l'emprema gada vegnida menziunada cun il cavalier "Wilhelmus de Bultininga" (1252-1278). La famiglia da Putnengia eran mistrals el survetsch dalla claustra da Mustér. La pli relevanta figura dalla famiglia ei stau il Pieder da Putnengia, avat da Mustér (1402-1438). El ei staus gl'emprem sigil/sigilier dalla brev federala "Ligia Grischa" tier la saramentaziun a Trun ils 16 da mars 1424. Aschia vala el sco fundatur dalla "Ligia Grischa".

Finamiras:

- Manteniment dall'ierta historica da Tujetsch
- Il casti ha ina valur culturala per la vischnaunca
- Il casti sco segn caracteristic
- Il casti ei accessibels a moda sempl/nuncumplegada
- Ils cunteghs historics pertuccont il casti vegnan intermediari alla populaziun vasta
- Finanziaziun cumpleta dil svilup ulteriur entras contribuziuns a-fonds-perdu

Igl uoppen dalla vischnaunca da Tujetsch ornescha gia il "Casti da Putnengia". Entras excavaziuns, sanaziuns e per part cun reconstruir las restonzas ha il casti da Putnengia a Dieni/Rueras survegniu ina gronda valur per la populaziun indigena.

Grazia al grond engaschament dall'uniun culturala "Forum Cultural Tujetsch" ei vegniu realisau ils davos 20 onns diversas lavurs da sanaziun e da restauraziun. La ruina dil casti el sidvest da Rueras ei vegnida salvada dalla decadenza.

Punctualmein per il giubileum da 600 onns dalla "Ligia Grischa" (Grischun) duei il casti mantener sia valur. Las ragischs dil fundatur dalla "Ligia Grischa", Pieder de Putnengia, meinan anavos en quei liug – in liug

impurtont per Tujetsch, per l'entira Surselva, gie schizun per gl'entir cantun Grischun. In liug che s'auda tier la historia dalla populaziun locala e che sa promover l'identitad e la cuminonza.

Planisau eis ei da construir sur las restonzas dalla tuor dil casti ina construcziun da lenn. La tuor da lenn cun quater plauns duei schurmegiar las restonzas dil "Casti da Putnengia". Ina part dalla historia da Tujetsch e dalla regiun Cadi daventa 'vivibla' per la populaziun, per las scolas e per ils hosps da vacanzas. Ultra da quei duei il casti vegnir colligiaus cun la reit da sendas da viandar e la surfatscha avon il casti duei vegnir utilisada per la cuminonza.

Iniziant da quei project ei l'uniun culturala "Forum Cultural Tujetsch". Sco confatur agescha la vischnaunca da Tujetsch. En sia incumbensa ei vegniu creau in dossier detagliau. El circumscriva la situaziun da partenza sco era la muntada dil casti ed illuminescha la dimensiun ed il spazi da temps pil project. Il schazetg da cuosts dil project munta a circa CHF 585'000.00 (incl. signalisaziun, documentaziun historica e.a.v.).

Igl ei incumbensa e privilegi en ina, da dar anavos la splendur alla pli veglia ierta dalla vischnaunca da Tujetsch. Ultra da quei essan nus perschua di ch'igl emprender d'enconuscher las atgnas ragischs seigi elementar per crear identitad ed aschia per gl'attac dalla populaziun indigena culla regiun.

La vischnaunca da Tujetsch ha gia surpriu la finanziaziun dil concept sco era ils cuosts dil preproject e vegn era a surprendre ils cuosts per gl'access d'aua (Wassererschliessung). Plinavon vegn la vischnaunca a suprender ils cuosts per il niev access alla reit da sendas da viandar. Sco incumbensa dil Forum Cultural Tujetsch, ha la vischnaunca gia saviu concluder ordavon las tractativas cun ils proprietaris funsils en favur dil project.

3410.3110.01 – Cumpra ed endrizzament da mobiglias, maschinas ed urdeins (+ frs. 14'100.00)

Biars events han liug en ed ordeifer la halla plurivalenta Dulezi. Per quei motiv ha la suprastanza communal decidu d'aquistar ina nova garnitura da meisas per occurrenz. Plinavon ston divers urdeins da far gimnastica vegnir midai ora ni vegnir aschuntai. In niev beamer ni ina nova televisiun duei vegnir installada, aschia che la vesta sil monitor ei meglier veseivla per in e scadin.

3410.3144.00 – Manteniment digl edifices (+frs. 25'500.00)

In baghetg sco la halla plurivalenta caschuna adina cuosts da manteniment. Igl ei previu da crear ina entrada separada per la Sala Cristalla; quei per il motiv ch'il spazi dil foyer dalla halla plurivalenta Dulezi vegn nezegiaus per differentas occurrenz ed aschia ei in'entrada separada en Sala Cristalla da grond avantatg. Quella entrada separada havess atgnamein gia stuiu vegnir realisada tier la contrucziun primara.

3410.3151.00 – Manteniment da maschinas, utensils e vehichels (+frs. 40'000.00)

Damai ch'igl auto da lavur dalla partiziun dil manteniment dils baghetgs dalla vischnaunca ei vegnius els onns e vegn buca pli a survegnir la lubientscha da carrar ha la suprastanza communal decidu da cumprar in niev auto da lavur.

3412.3144.00 – Manteniment digl edifices (+ frs. 16'000.00)

Il plantschiu dalla terrassa tier l'ustria dil lag da Claus sto vegnir remplazzaus cun quei ch'il lenn caschuna bia cass da spinas els peis ed ei dolorus gest per affons pigns. Plianvon ston differentas apparatusas en cuschina vegnir mantenidas.

3412.3910.00 – Cudischaziuns internas **(+frs. 159'300.00)**

L'ustria dil lag da Claus vegn era igl onn 2024 menada dallas collaboraturas e dils collaboraturs dil Bogn Sedrun. Las pagas vegnan adossadas adequatamein tenor las cudischaziuns internas. Cunquei ch'il quen da menaschi ei per il temps dalla tractaziun dil preventiv 2024 aunc buca serraus giu ei la summa dallas cudischaziuns internas plitost risguardadas sigl ault. En quella summa da frs. 194'300.00 ein era ils cuosts interns per il manteniment dil menaschi tecnic cunteni.

3412.4250.10 – Diversas entradas kiosc/ustria **(frs. +40'000.00)**

Cun l'ustria dil lag da Claus preveda la vischnaunca da recaltgar entradas da frs. 120'000.00 (*calculaziun approximativa*). Quei ein frs. 40'000.00 dapli che previu el preventiv digl onn avon.

3413.4260.00 – Restituziuns da tiarzas personas **(frs. + 290'000.00)**

Las collaboraturas ed ils collaboraturs vegnan era igl onn 2024 a luvrar d'ina vart en menaschis dalla vischnaunca (lag da Claus ni menaschi tecnic) denton era ordvart sco per exempel tier las pendicularas da Andermatt-Sedrun ni tier las pendicularas da Mustér. Ins quenta cun entradas totals da cudischaziuns internas ni entradas d'emprest da personal da total frs. 320'000.00. Visavi igl onn 2023 ei quei in alzament da frs. 30'000.00.

4 Sanadad

4110.3611.07 – Indemnisaziuns da spitals ordeifer la regiun **(+ frs. 188'100.00)**

Per curclar ils deficits dils onns 2023 e 2024 e per saver segirar la liquiditad ei il Spital Regiunal da Glion visaus vi sin contribuziuns unicas dallas vischnauncas. Quella munta per la Vischnaunca Tujetsch a frs. 235'545.40 e quei per ils onns 2023 e 2024. Silsunter duessen las contribuziuns puspei esser ella rama digl onn 2022 cun rodund frs. 100'000.00.

4120.3612.07 – Contribuziun dils cuosts da tgira (KVG) **(+ frs. 90'000.00)**

La vischnaunca ei obligada da surprender 75% dils cuosts restonts da tgira per las personas cun domicil en vischnaunca (cuosts dallas casas da tgira che vegnan buca surpri dil cussadent, dalla cassa da malsauns ni dil cantun tenor art. 34 alinea 2 dalla lescha cantunala per promover la tgira da personas malsaunas). La tendenza che quels cuosts s'augmentan ei claramain vesibla.

7 Ambient e planisaziun dil territori

7100.4510.00: Prelevaziun dalla finanziaziun speciala **(- frs. 1'500'000.00)**

Igl onn 2024 sa la remessa da frs. 1'500'000.00 ch'era prevedida per l'introducziun dallas novas leschas pertuccont il provediment e la dismessa dalla auas piarsas vegnir sliada si. Las novas leschas per il provediment d'aua e la dismessa d'auas piarsas ein vegnidas approbadas dalla radunonza da vischnaunca dils 25 d'october 2023. Cunquei che l'administraziun dalla montascha dils dumbraders d'aua vegn surprida dalla corporaziun d'aua «Aua cristalla» sa quella remessa vegnir sliada si. Quei generescha ina entrada interna extraordinaria.

7201.3130.12: Allontanament dil gliet da serenera**(+ frs. 10'000.00)**

La corporaziun solara schigentera da gliet Cadi ei vegnida sliada. El futur sto il gliet vegnir transportaus entochen Cuera. Quei caschuna dapli cuosts supplementars da transport.

8 Economia publica**8110.3140.10 – Manteniment alps/pastiras****(+frs. 30'880.00)**

Quella posiziun cumpeggia las suandontas lavurs:

Descriziun dallas lavurs	Summa
Lavur cumina	40'000.00
Begls e lingias	13'880.00
Aua Rodunda (nova installaziun)	50'000.00
Sgols cun material (primavera)	2'000.00
Preventiv 2024	105'880.00
Preventiv 2023	75'000.00

8110.3144.10 Manteniment tegias d'alp**(+ frs. 32'000.00)**

Nossas tegias d'alp duein vegnir mantenidas cuntinuadamein. Per igl onn 2024 ei previu da sanar da rudien las suandontas tegias d'alp:

Descriziun dallas lavurs	Summa
Reconstrucziun tegia veglia alp Culmatsch	20'000.00
Finizium renovaziun tegia d'alp Tschamut	30'000.00
Sanaziun tegia d'alp da cauras (opziun) Tschamut	25'000.00
Niev tanc d'aua tschuffa tegia d'alp Cavorgia	20'000.00
Novs tetgs tegia d'alp Cavorgia	15'000.00

8200.3141.01 – Manteniment vias d'uaul (+ frs. 137'000.00)

Per il manteniment dallas vias d'uaul ei previu ina summa totala da frs. 750'000.00 e contribuziuns davart il cantun Grischun da frs. 845'000.00. Las contribuziuns cantunalas vegnan buca adina pagadas ora il medem onn sco ils cuosts crodan, aschia eis ei buca pusseivel da cumparegliar adequatamein las expensas cun las entradas.

8400.3635.30 – Contribuziun Sedrun Disentis Tourismus (- frs. 230'000.00)

8400.3635.31 – Taxa da turissem (vischnaunca) (+ frs. 233'000.00)

Quellas duas posiziuns ein d'interpretar comunablamein ed ei setracta dalla contribuziun annuala dalla Sedrun Mustér Turissem SA (SDT). Sin basa dil contract da prestaziun denter las vischnauncas da Tujetsch e Mustér retscheiva SDT onn per onn ina contribuziun annuala per cuvierer ils cuosts da persunal, da marketing, d'occurrentzas e da menaschi. La cunvegna da prestaziun scada ils 31.12.2023. Las suprastonzas communalas ein lundervi da contractar daniev cul cussegl d'administraziun da SDT. La nova cunvegna da prestaziun valas puspei per ils onns 2024 entochen 2026. Cun quei ch'igl ei aunc buca diltuttatg clar co las incumbensas dueien veser ora, ha la suprastonza communal risguardau ina contribuziun tenor il contract actual d'ina part da 70% dallas entradas ord las taxas da hosps e da 100% ord las taxas da turissem. Igl onn 2024 ein quellas contribuziuns vegnidas risguardadas tenor il contract da prestaziun. Per ils onns vargai 2022 e 2023 era quella contribuziun vegnida francada tenor ina decisiun dils cussegls da vischnaunca sin pauschal frs. 1 milliun. Ord quei motiv ha ina posiziun in alzament e l'otra ina reducziun en la medema summa.

8400.4511.00 – Prelevaziun ord fonds EK (- frs. 125'000.00)

Per igl onn 2024 eis ei previu da sustener damondas per contribuziuns ord ils fondo per la promoziun dil svilup economic da frs. 25'000.00. Quei ei ina reducziun visavi igl onn 2023 da frs. 125'000.00.

9 Finanzas e taglias

Il preventiv 2024 cumpeggia entradas totalas ella summa da frs. 7'214'600.00 (2023: 8'164'600.00). Quellas vegnan descrettas cuortamein cheusut.

Taglias communalas e taglias specialas

Ell'introducziun da quest messadi vegn dilucidau extendidamein las entradas ord las taglias specialas sco era las contribuziuns ord ils tscheins d'aua.

9505.4120.02 – Tscheins d'aua KVR (- frs. 650'000.00)

Ils motivs per quella reducziun schaian sulettamein ell'interpretaziun dallas entradas dil futur e consequentamein el principi da precautadad per definar las entradas dil preventiv.

9505.4120.03 – Gudogn brut commerci/energia da concessiun/energia da participaziun dall'energia alpina

(- frs. 400'000.00)

Cunquei ch'ils prezis da cumpra dall'energia per igl onn 2024 ein aunc adina fetg aults, quenta l'energia alpina cun in pli pign gudogn brut ch'igl onn precedent. Impurtont ei da menziunar che la cumpra d'energia vegn fatga mintgamai in sche buca dus onns avon. Aschia ein las consequenzas dalla fiera mintgamai veseivlas gia ordavon.

9505.4120.04 – Participaziun al gudogn dall'energia alpina

(+ frs. 200'000.00)

Sin fundament dil preventiv 2024 dall'energia alpina sa la vischnaunca quintar cun ina participaziun dil gudogn da frs. 300'000.00. La calculaziun dalla participaziun dil gudogn ei circumscreta exactamein ella strategia dalla possessura (vischnaunca da Tujetsch) e garantescha a liunga vesta ina prosperaziun dall'energia alpina.

9505.4120.08 – Recavs da concessiun funs e terren

(+ frs. 100'000.00)

La plientrada da frs. 100'000.00 pertucca la contribuziun unica per concessiun (Rechtseinräumung) dil dretg da baghegiar dall'energia alpina per SedrunSolar. La contribuziun annuala per il dretg da baghegiar ei da pagar aschigleiti sco l'emprema producziun d'energia succeda.

9630.4430.08 – Tscheins dil dretg da baghegiar

(+ frs. 50'300.00)

Tier quella posiziun settracta ei d'entradas supplementaras ord novs contracts da dretgs da baghegiar (Casa Depuoz) sco era ord las novas entradas ord l'affittaziun dil plaz da deponia Punt Baselgia.

3. QUEN D'INVESTIZIUNS

Las investiziuns bruttas previdas muntan a frs. 14'119'000.00. Havend risguardau las entradas (contribuziuns, restituziuns, subsidis) ella summa totala da frs. 3'841'880.00 seresultan las investiziuns nettas sin frs. 10'277'120.00. Tuttas posiziuns dil quen d'investiziuns ein indicadas ella suandonta tabella.

Credits				Projects	Planisaziun d'expensas (pagaments)			
	cuosts (credit brut)	contribuziuns	cuosts netto	descripziun	2024	2025	2026	2027
	Credits concedi avon 2024							
rv	1'236'000	525'000	711'000	Via Dentervitgs inclus canalisaziun	-525'000			
rv	1'500'000		1'500'000	Sanaziun - indrez d'electrotecnica	475'000	200'000	150'000	
rv	2'065'000	1'809'940	255'060	Project Scharinas	13'120			
cv	202'130		202'130	Alp Val Giuv	63'000			
cv	300'000		300'000	Senda "sur vitg"	30'000			
rv	9'810'000	2'500'000	7'310'000	Bogn Sedrun - sanaziun	4'310'000	2'212'000		
rv	2'412'215		2'412'215	Via Cavorgia - sanaziun inclus canalisaziun	400'000			
rv	95'000		95'000	Sanaziun passarella punt MGB	95'000			
cv	310'000		310'000	Via da bike - Cuolm da Vi				
	Credits preventiv 2024							
rv	40'000		40'000	Projectaziun sanaziun scola Sedrun	40'000			
rv	30'000		30'000	Projectaziun plaz da divertiment halla plurivalenta	30'000			
rv	780'000		780'000	Halla da deposit	780'000			
rv	400'000		400'000	Habitaziun casa da giuventetgna	400'000			
rv	150'000		150'000	Local da giuventetgna	150'000			
rv	3'120'000	1'030'000	2'090'000	Sanaziun via Custeri Niregl e via Uaul Stgir incl. cuosts canalisaziun etc.	2'000'000	1'120'000	-1'030'000	
rv	20'000		20'000	Projectaziun via Fravia vest	20'000			
rv	20'000		20'000	Projectaziun via Fravia ost	20'000			
rv	60'000		60'000	Via Pitgmun – sum Drun (catramar e canalisaziun)	60'000			
rv	130'000	117'000	-13'000	Sanaziun via Fontauna	130'000	-117'000		
rv	130'000		130'000	Niev parcadi via Dulezi e via Dentervitgs (project Casa Depuoz) incl. canalisaziun	130'000			
rv	200'000		200'000	Projectaziun bus local resort (plazzal val Bugnei)	200'000			
rv	450'000		450'000	Niev parcadi Sum Sassi Dieni (sanaziun via cantunala)	450'000			
rv	600'000		600'000	Dislocaziun dutgs Dieni (sanaziun)	600'000			
rv	180'000	150'000	30'000	Revaletaziun dilis biotops en Tujetsch	30'000			
rv	35'000		35'000	Projectaziun niev scaldament Drun	35'000			
rv	96'000		96'000	Nova maschina per il stradalesser (occasiun)	96'000			
rv	20'000		20'000	Sanaziun senda passarella punt MGB	20'000			
rv	350'000		350'000	Casa da giugs Rueras	350'000			

Suandont vegnan las investiziuns pli grondas delucidadas el detagl. Investiziuns en projectaziuns novas pli pintgas ni investiziuns da meins muntada vegnan declaradas cuort.

2 Scolaziun e formaziun

2170.5040.01 Projectaziun sanaziun scola Sedrun frs. 40'000.00

La scola da Sedrun sto ord dus motivs vegnir sanada ils proxims onns. D'ina vart ston las stanzas dalla scola vegnir sanadas, seigi quei locals d'instrucziun, tualettas ed autras localitads. Las installaziuns sco era las partiziuns corrispundan buca pli al standard dad ozildi. Era il tetg ei d'ameglierar proximamein. Da l'autra vart fatschenta la damonda tgei che sto vegnir fatg per ademplir las perscripziuns dalla segirtad en cass da tiaratriembel. Quei ei aunc buca sclariu dil tuttafatg. Denton vegnan era quellas mesiras realisadas a caschun dalla sanaziun dalla scola a Sedrun.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 40'000.00 per la planisaziun dalla sanaziun dalla scola da Sedrun.

3 Cultura, sport e temps liber baselgia

3411.5040.08 Projectaziun plaz da divertiment halla plurivalenta frs. 30'000.00

La suprastonza communal ei sedada giu pliras gadas cun la damonda co sin savess utilisar la surfatscha dado la halla plurivalenta per in parc da divertiment. Ideas da crear ina parc da bike per affons e carschi ni realisar in skate parc ein vegnidas tematisadas. La suprastonza communal ei aunc buca vegnida vinavon en quella damonda e vul ord quei motiv incaricar ina firma per sclarir tgei pusseivladads ei dat e tgei che fuss il meglier per nossa vischnanunca. Ina realisaziun vegn en damonda gest tenor las pusseivladads finanzialas dalla vischnaunca.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 30'000.00 per in studi partenent parc da divertiment sin la surfatscha dado la halla plurivalenta.

3414.5040.07 Nova halla da deposit frs. 780'000.00

1. Situaziun da partenza

Il december 2017 ei vegniu priu en funcziun la halla plurivalenta Dulezi. Aschilunsch ei la halla bein gartegiada e vegn nezegiada stediamein. Oravontut ella Sala Cristalla vegn organisau bia occurrenzas sco radunonzas, concerts pli pigns ni occurrenzas privatas. Ordaviert sil plaz ner vegnan divers events menai atras. Ina tala halla plurivalenta basegna differenta infrastruttura movibla, sco per exempel meisas grondas e pintgas, suppias, bauns, parisols da sulegl eav. Ils urdeins da sport e l'infrastructura pil glatsch ein da dustar sco era pliras maschinas sco il tractur, la maschina da segar e far glatsch eav.

La grondezia dalla halla era vegnida redimensiunada considerablamein sin fundament d'ina iniziativa che 326 vischinas e vischins havevan suttascet. Quella ha pretendiu che la halla dubla vegni reducida sin ina halla semplia. Plinavon ha il cussegl da vischnaunca pretendiu ch'ils cuosts d'investiziun dil niev project astgi buca survargar la summa da frs. 6 milliuns. Era seigi la grondezia e l'infrastructura dalla halla d'adattar als basegns concrets en vischnaunca, pia independent da normas digl Uffeci federal da sport ni dad autras instiziuns; ei seigi da desister da locals accessorics buca necessaris (spazi da restauraziun, locals multifunziunals etc.) ni da purschidas supplementaras. Quellas pretensiuns ein vegnidadas risguardadas ed il project reducius adequatamein.

Il baghetg construius ils onns 2016 e 2017 ha lu spert demussau ch'il spazi avon maun ella halla tonschi buca. Il basegns dil futur era vegnius sutschazegiaus. Igl ei vegniu baghegiu sulettamein per il basegns da deponer igl uorden per las uniuns ed ils urdeins da vischnaunca. Ins ha lu prest constatau ch'il plaz da deponer material d'infrastructura en las localitads dalla halla plurivalenta ei minimal ed era buca bein practicabels per il basegns pretendiu.

Ils pedels ston untgir en autras localitads da vischnaunca ed improvisar stentusamein da deponer suttetg tut il material. Pil tractur e la maschina da glatsch ei negin parcadi cuvretg avon maun aschia sto quella vegnir dustada igl unviern en in container.

2. Stan actual

La halla plurivalenta ei biabein 5 onns en funcziun. Nus havein analisau la situaziun actuala da rudien.

Ei vegn deponiu dapertut material en localitads ch'ei buca adequatas per deponer uorden. Ils loghens ein meins adattai e malamein contonschibels cun vehichels da transport. Ils davos onns han ins aquistau dapli material d'infrastructura muort dapli purschidas ed occurenzas pil vitg. Vitier vegnan las pretensiuns dil manteniment e la flexibilitad per las diversas occurenzas.

Igl unviern vegn priu a tscheins in container per metter suttetg la maschina da planar il glatsch. Vinavon ein las tegias da fiera vegnidadas vitier sco era tut il material da stad dalla Residenza Dulezi.

Meisas e bauns astgan buca vegnir deponi en implonts dil schurmetg civil. Ina controlla digl Uffeci civil cantunal ha fatg attents nus sin quella problematica. Medemamein basegna ei in suttetg per material da manteniment ed urdeins dallas piazzas da giugs e piazza da sport. Ei manca medemamein localitads per metter suttetg in carr annex ed igl auto per ils pedels.

La stamparia basegna medemamein per sia fatschenta dapli plaz ed aschia vegn dau a tscheins il local cunfinont naven da l'auter onn che cuntegn pil mument il depot da material electronic e battarias. Aschia eis ei d'encurir ina sligaziun per deponer il material nuscheivel. All'entrada dalla garascha sutterana dalla Banca Cantunala vegn per exempel deponiu cartun.

Actualme in havein ina situaziun malguessa ed ei basegna urgentamein ina sligaziun da deponer tut il material menziunau d'infrastructura dalla vischnaunca. La finfinala duess ei era esser per ils pedels ina situaziun economica ed efficienta da druvar e deponer il material corrispudent al basegns da lur lavur.

Da present vegnan ils suandontas loghens nezegjai per deponer uorden dalla halla plurivalenta e dalla piazza da sport:

Suandont ina pintga survesta dils loghens da deposit dil material numnau

Schurmetg civil Sedrun -> deposit: garnituras da meisas e bauns

- Tenor controlla digl Uffeci civil cantunal ei buca lubiu da deponer uorden en zuler
- Igl unviern buca contonschibel

Schurmetg civil Rueras -> deposit: 1 tegia da marcau e 10 stans da marcau

- Tenor controlla digl Uffeci civil cantunal ei buca lubiu da deponer uorden en zuler
- Cargar e descargar sin via ei prigulus

Casa da rumians sur talina -> deposit : goals da hockey e bauns vegls

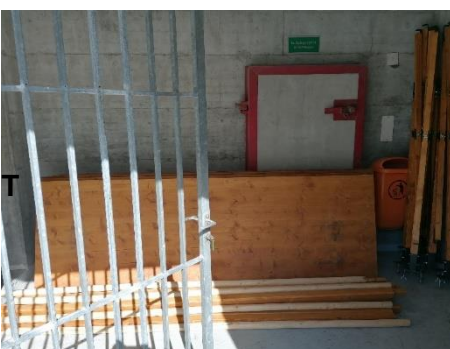
- Ault pass per cargar e descargar
- Access buca conform alla lescha da segirtad

Local da tecnica halla Dulezi -> deposit: meisas e suppias

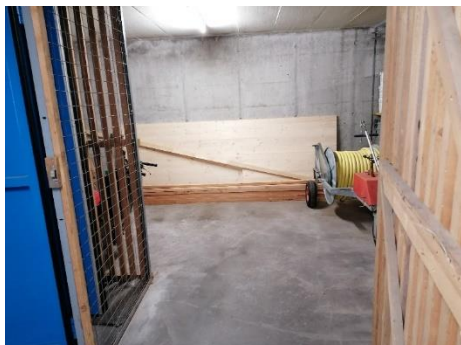
- Per il manteniment dil scaldament ston ins rumir ora tut igl uorden per vegnir vitier
- Fetg stretg da rumir en ed ora e caschuna donns vid mobiliar ed escha

Entrada schurmetg civil Rueras -> deposit : stans da marcau

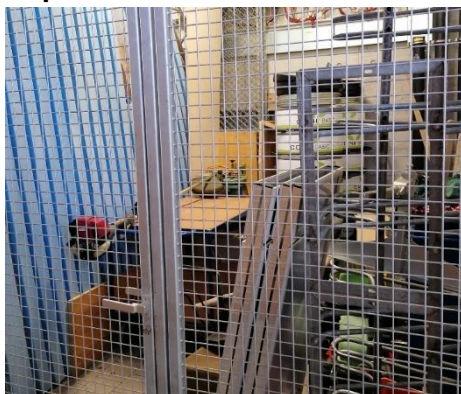
- Cargar e descargar sin via ei prigulus
- Pauc plaz per deponer endretg
- Negativ maletg dil vitg

Tschaler garascha sut casa communal -> deposit: lenna da diever ed uorden vegl

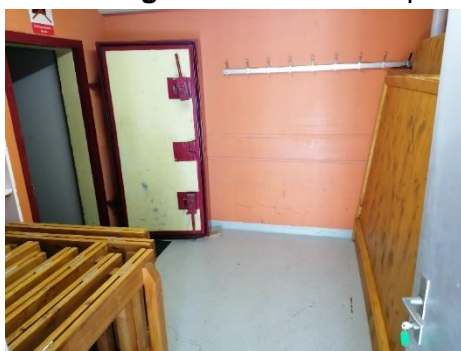
- Buca adattau per uorden grond e pauc plaz

Deposit da material avon dalla Dulezi -> bandas da glatsch, zeivers da rumians e diversas caussas

- Surcargaus cun different material
- Uorden mal contonschibel

Schurmetg civil Rueras -> deposit : stans da marcau

- Cargar e descargar sin via ei prigulus
- Tenor controlla digl Uffeci civil cantunal ei buca lubiu da deponer uorden en zuler

Casa da miarda veglia a Rueras -> deposit: 4 tegias da marcau

- Cargar e descargar sin via ei prigulus
- Fetg stretg local per deponer uorden

Deponia da PET e "cartun!"

- Cartun vegn dismiss en loghens buca lubi

Deponia da PET

- PET vegn dismiss sper l'entrada dalla garascha Banca cantunata, schliata pareta

Maschina da segar e far glatsch

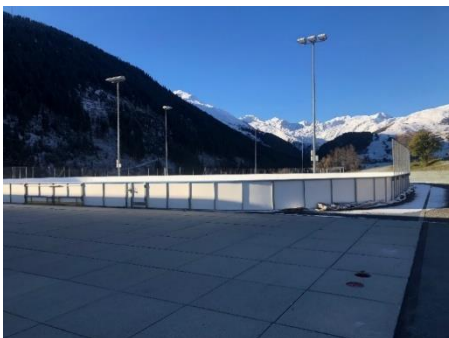
- La stad vegn parcada en garascha sut casa communal
- Igl unviern vegn priu a tscheins in container per plazzar ella datier dil glatsch

Container per deponer la maschina dil glatsch

- La stad vegn la maschina parcada en garascha sut casa communal
- Igl unviern ston ins prender si a tscheins in container per metter giu ella datier dil glatsch pervia dil sal

Il material da far glatsch

- Actualmein vegn il material plazzaus en halla plurivalenta, malpractic da purtar atras il corridor ed entrada nord.
- Quei material vegn plazzaus per gronda part a maun

Local per engrondaziun dalla stamparia La Tuatschina

- La stamparia La Tuatschina basegna d'engrondir sia fatschenta e siu biro
- Basegns d'in local da deposit per pupi da stampar

3. Studia da project e liug d'erecziun:

La suprastanza ha fatg retschercas ed anflau in ideal liug central sut Tgèsa communal per ina halla da deponer material d'infrastructura.

La halla vegn piazzada encunter nord al cunfin dalla garascha sutterana dalla Banca cantunala. Il sulom pren naven la plaunca ch'ei pil mument verdegada e porta negin nez.

Igl access alla halla ei sin l'altezia dalla piazza da sport. Il cargar e discargar material sa succeder cun in plunader che possibilitescha il plunar sin altezia.

Ina cumpart dalla halla ha duas alzadas encunter ost. La secunda alzada ei previda pil deposit da pet / cartun pign / containers da battarias e material electronic. Igl access enras in esch ei previus sil niveau en prolungaziun dilis molocs existents.

Sil tetg plat sedat la pusseivladad da montar aunc rodund 100 – 135 m2 panels solars.

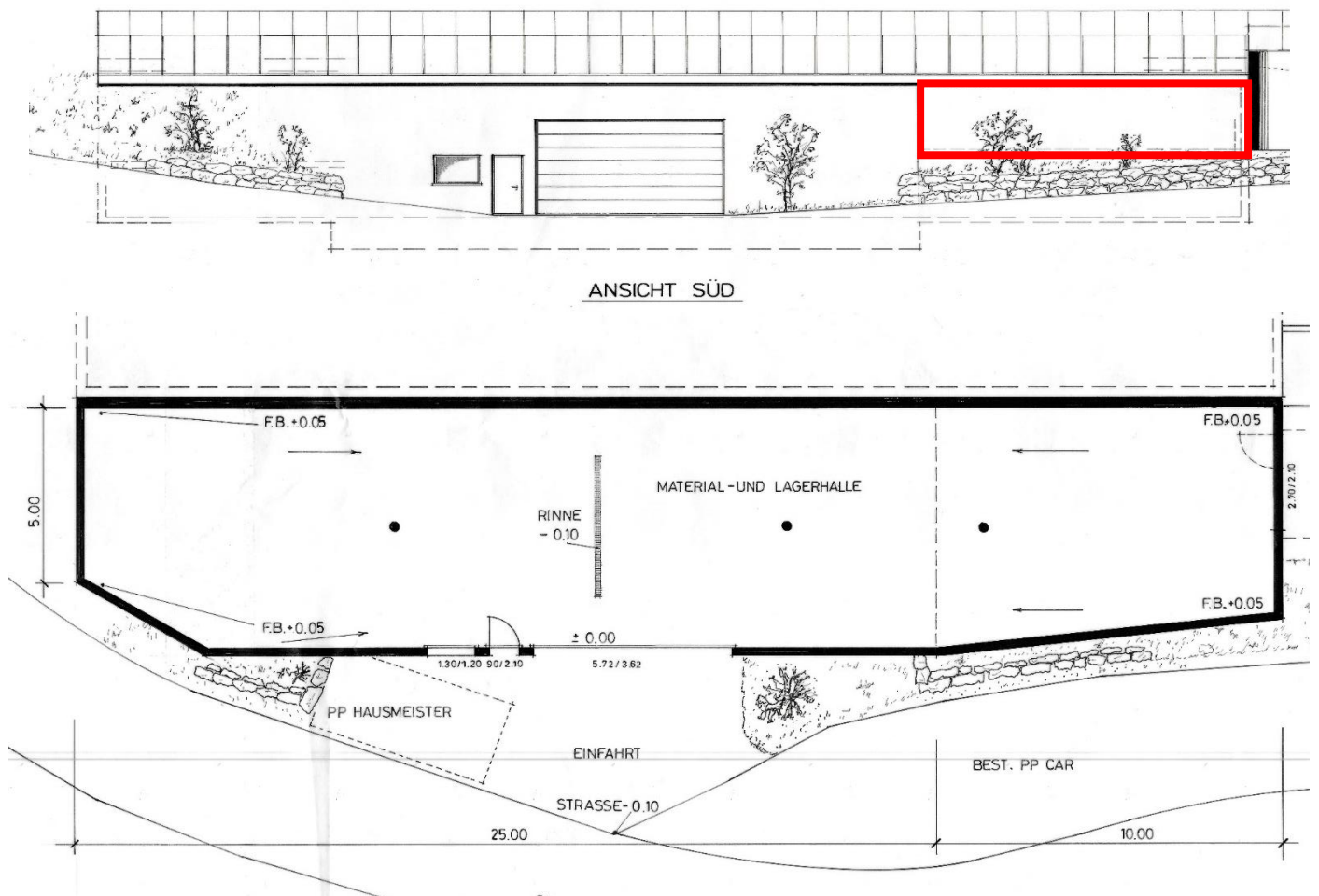
La halla vegn piazzada en in liug ideal, contonschibels per tut ils plazs da sport e la halla plurivalenta. Plinavon vegn il cargar ils rumians (PET, dismissas d'apparats d'electricidad e cartun) optimalisaus.

Plan da situaziun dalla nova halla da deposit:

Plans dalla halla: survesta sid ed dalla surfatscha (tgjetschen local dallas miardas)

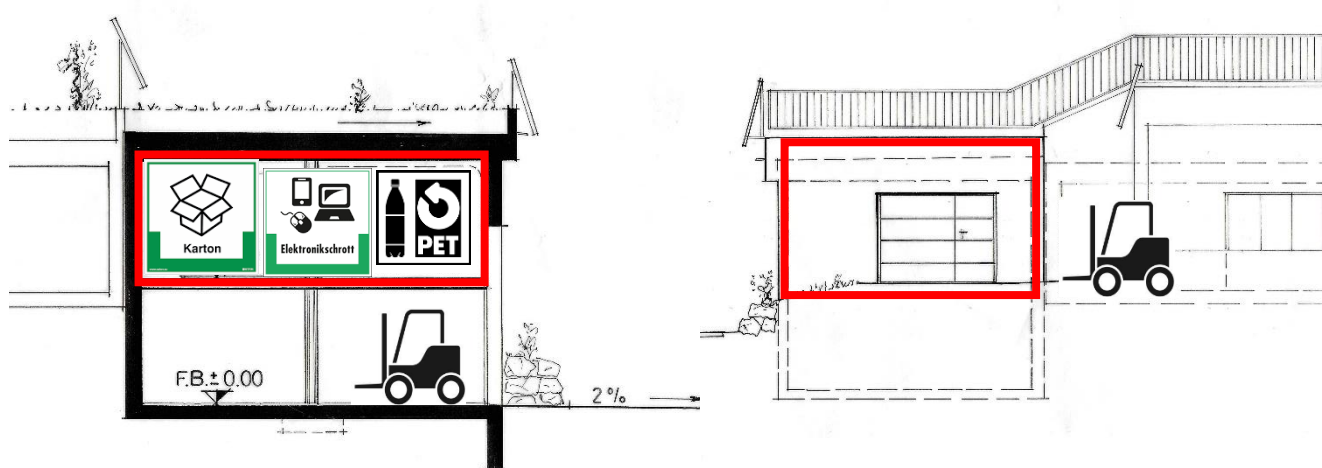

Ella halla da deposit vegn deponiu:

- Meisas e bauns da fiasta, canasters ed urdeins per occurrenz, 10 stans da marcau e 5 tegias da fiera
- Indrez da segar il plaz da ballapei, gols dil plaz da ballapei, material dil plaz da glatsch (sco per exempel las bandas), gols da hockey
- Pupi da tualetta, uorden da curtin sco seivs e pals da clauder pil plaz da ballapei, pals d'unviern pigl areal Dulezi e residenza
- Urdeins da curtin, trucs da flurs ed urdeins dalla residenza, parisols, bauns, urdeins dalla piazza avon halla, uaffens e cultems da curtin per il manteniment
- Carr annex ed igl auto dil pedel, maschina dil glatsch, material da reserva per l'infrastructura alla piazza da sport e halla da cultura

En ina cumpart dalla halla vegnan regals aults montai per possibilitar il plunar sin altezia

Plan vertical dalla halla da deposit cun la part dil local da miardas :

El local da miardas vegn deponiu:

a) Ina mulda pintga da deponer il cartun pign	5 m ²
b) Il pet en sacs sco tochen dacheu	12 m ²
c) Differentas muldas per rumien d'electro	15 m ²
d) Ina mulda per las battarias veglias	5 m ²

4. Calculaziun dils cuosts:

Ils cuosts da construcziun incl. ils cuosts dallas installaziuns ed il plunader vesan ora sco suonda:

a) Halla da deposit incl. planisaziun, taxas etc.	frs.	680'000.00
b) Portas garascha	frs.	30'000.00
c) Regals ets.	frs.	25'000.00
d) Maschina da plunader per igl entir menaschi communal	frs.	45'000.00
Total	frs.	780'000.00

5. Resumaziun

La suprastanza communal ei dall'opiniun da construir ina halla da deposit sut la canzlia tenor il plan da studia. Cun quella halla da deposit sedat ei la pusseivladad d'ademplir il basegns da metter suttetg il material d'infrastructura per ils proxims onns. Quei ei indispensabel per tener uorden en ina vischnaunca turistica sco Tujetsch.

6. Proposta

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal alla radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 780'000.00 per la nova halla da deposit ed il local da miardas inclusiv la maschina da plaunader.

5 Ovras socialas

5440.5040.09	Nova casa da giuventegna – habitaziun	frs.	400'000.00
5440.5040.10	Nova casa da giuventegna – local	frs.	150'000.00

1. Sitauziun da partenza

La giuventegna ei il futur da nossa val. Quei aud'ins adina puspei. Tgei fa la vischnaunca denton concret per la giuventegna? La suprastanza communal emprova da sustener la giuventegna sin tuttas modas e manieras, sco per exempel sustegn dad organisar occurrenzas ni sustegn finanziel da different gener. La damonda ei sche quei tonscha per che nossa giuventegna sesenti bein ella Val Tujetsch e vesi la vischnaunca sco liug da habitar e luvrar el futur.

Per haver ina directiva en quella sfida ei la suprastanza communal sedecidida da recaltgar il label sco "Vitgs muntagnards attractivs per giuvenils". Tgei che quei label munta exact vegn declarau el text cheusut.

"Jugendfreundliche Bergdörfer – Jugend im Berggebiet" dalla Gruppa Svizra per las regiuns dalla muntogna (Berghilfe)

Il label sco "Vitgs muntagnards attractivs per giuvenils" ei vegnius surdaus alla vischnaunca da Tujetsch ils 26 d'uost 2022. Ordavon ha ei dau ina detagliada examinaziun dalla damonda per retscheiver il label. Concret ein suandonts aspects vegni examinai: Co integrescha la vischnaunca la giuventegna els affars politics ed economics? Tgei purschidas dat ei ella vischnaunca per la giuventegna? Co vegn la giuventegna integrada e tgei dialog han ils exponents dalla politica cun la giuventegna? Haver sin quellas damondas e pretensiuns bunas e valeivlas rispostas, cunzun el senn dalla giuventegna, ei ina fetg gronda incumbensa dalla vischnaunca. La vischnaunca ha anflau in bien dialog cun la giuventegna ed ei aviarta per ses giavischs e basegns.

Cunquei che la vischnaunca da Tujetsch ha ils davos onns fatg gronds pass per ademplir las pretensiuns dil label, spera la suprastanza communal da saver reducir la depopulaziun davart la glied giuvna.

En dialog cun la giuventetgna

Mintg'onn envida il president communal la giuventegna da Tujetsch ad ina discussiun informala che ha liug online. Il termin vegn mintgamai fixaus ensemen cun la suprastanza dall'Uniun da giuventetgna Tujetsch (UGT) silsunter vegn tarmess a tuttas commembras ed a tuts commembers il link. Aschia sa mintgin sedecider schebein ella ni el vul separticipar alla discussiun.

Ell'emprescha part informescha il president communal mintgamai ils participonts sur da temas actuals e sur dils plans e las posiziuns dalla suprastanza communal. Silsunter dat ei ina discussiun libra e tuts san tschentar damondas ni plazzar meinis e giavischs. In tema, ch'ei adina puspei vegnius menziunaus dalla giuventetgna, ei la problematica dalla munconza da habitaziuns. Vinavon ei vegniu deponiu il giavisch che d'in local da giuventetgna. La suprastanza communal ha priu encunter quei giavisch ed examinau onn per onn las pusseivladads per in tal.

Cura che l'energia alpina ha scret ora da vender la casa dalla ovra veglia Val Strem, ha la suprastanza communal decidiu ils 27 da zercladur 2022 da surprender quei object e realisar en tal in niev local per la giuventetgna.

2. Il project "Casa da giuventetgna"

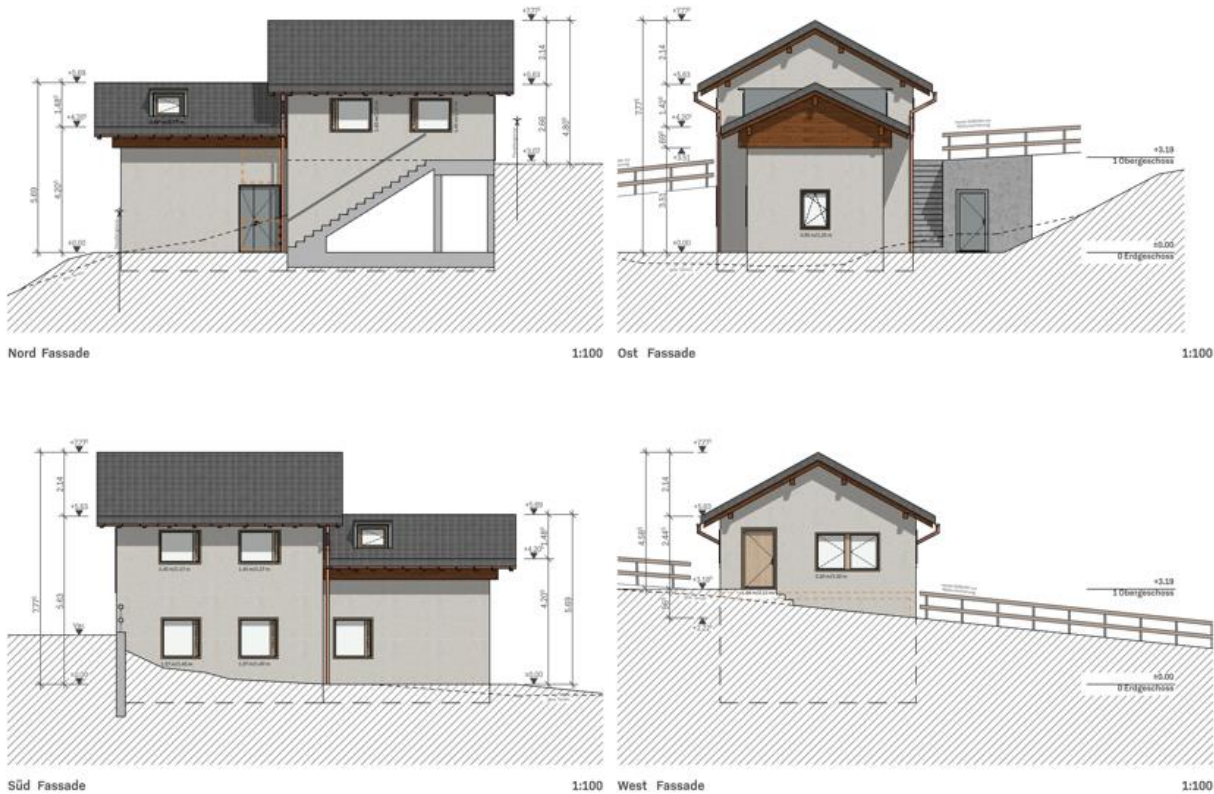
Ei sectracta dalla parcella 886 a Sedrun-Gionda.

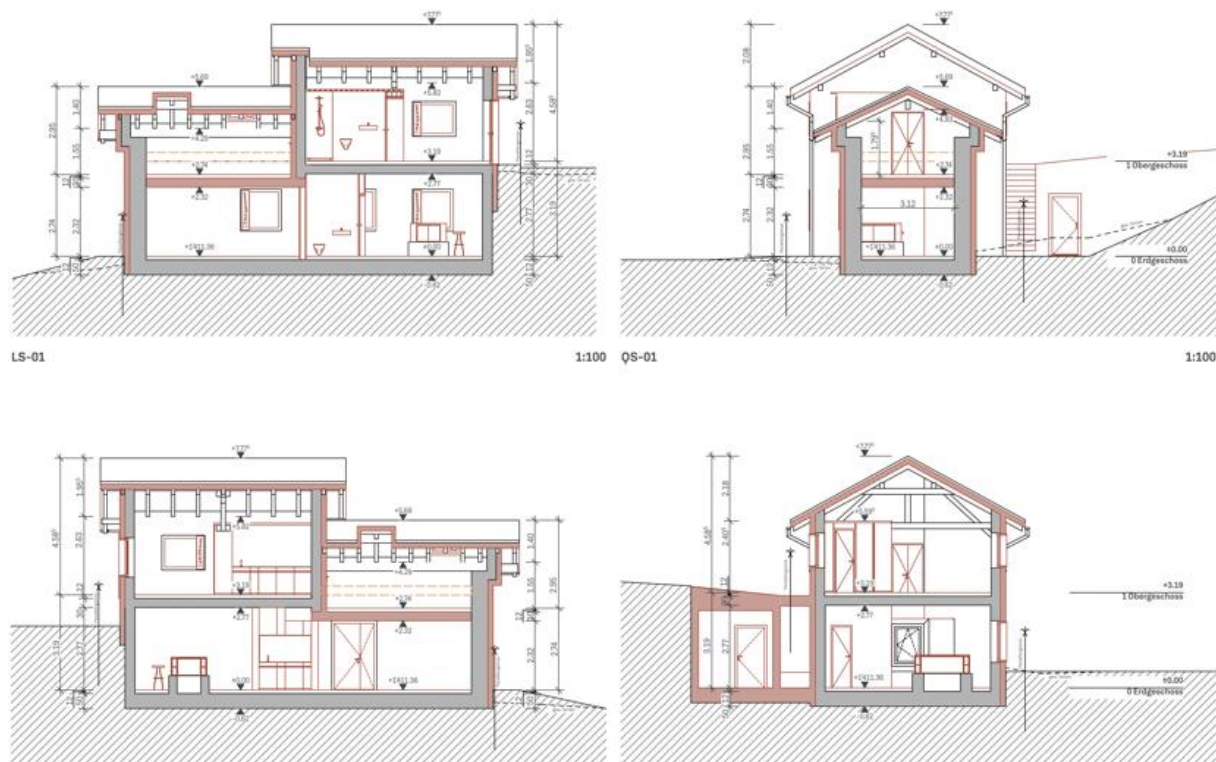
Suenter entgins sclariments ha la suprastanza communal decidu il 6 da mars 2023 da dar in credit supplementar da frs. 7'600.00 per l'emprema lavur da studi d'in local da giuventetgna. Medemamein havein schau elavurar plans per baghegiar ella emprema alzada ina habitaziun per ina cuminonza da habitar per emprendistas ed emprendists.

Ils suandonts plans dattan ina survesta dalla nova habitaziun sco cuminonza da habitar per emprendistas ed emprendists sco era dil local da giuventetgna.

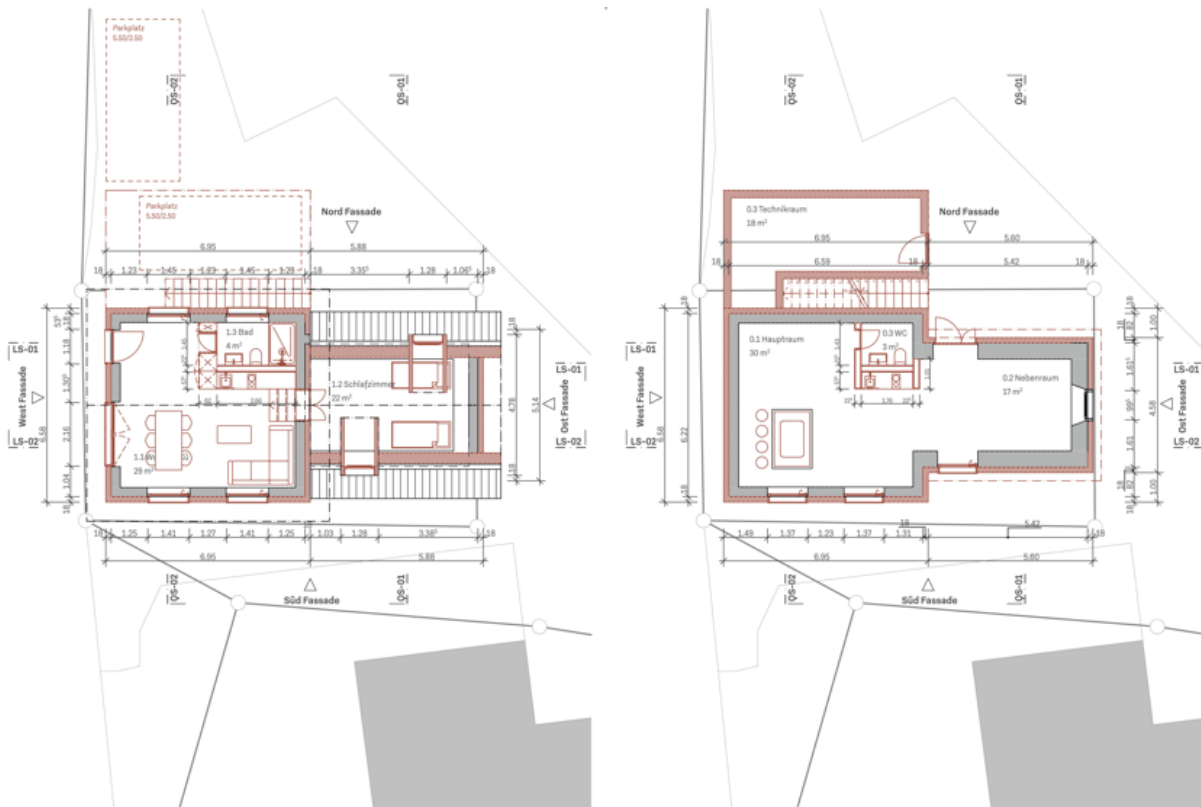
Plans dallas surfatschas:

Plans dallas repartiziuns digl object:

Plans dallas surfatschas horizontalas:

Surfatschas

Il local da giuventetgna el plaun sutteran ha ina surfatscha da rodund 50 m². La habitaziun da 2 ½ stanzas ha ina surfatscha da rodund 55 m².

Investiziuns

Entochen oz ei la calculaziun detagliada aunc buca avon maun. La suprastanza communalta quenta cun cuosts totals da frs. 550'000.00. Per la habitaziun quintein cun rodund frs. 400'000.00 e per il local da giuventetgna cun frs. 150'000.00. La casa dispona buca d'in scaldament e d'ina colligaziun dalla canalisaziun. Quels cuosts ein era risguardai ella calculaziun.

Tscheins annuals

Cunquei che la suprastanza communalta vul crear cun quei project ina habitaziun favoreivla per emprendistas ed emprendists, vegn il tscheins ad esser favoreivels. Tonaton san ins quintar cun tscheins annuals da frs. 12'000.00. Quei fuss in tscheins meinsil da rodund frs. 500.00 per persuna.

Ulteriuras purschidas per ils affittaders

Ina ulteriura purschida savess esser, che la vischnaunca organisass il schubergiar la habitaziun, denton buca gratuit. Vinavon vegn tschercau ina pusseivladad per gentar favoreivel, ils dis ch'ils juvenils lavuran. Cun quellas opziuns supplementaras vegness purschii allas emprendistas el als emprendists ina sligiazun cumpletta, sco quei ch'ins anfla per exempel gia daditg el marcau da Cuera.

Realisaziun

Naven dall'entschatta ei vegniu definau ch'igl object vegn realisau en collaboraziun cun l'Uniun da giuventetgna Tujetsch. Bia lavurs san las commembras ed ils commembers dall'uniun exequir. Aschia san els s'identificar naven dalla entschatta cun lur nova casa da giuventetgna.

3. Ressumaziun

La suprastanza communal ei perschadida da nezegiar quei object raschuneivlamein. Cun baghegiar ina habitaziun da 2 ½ stanzas survegn il baghetg ina valur commerciala e dat supplementarmein ina rendita. Da l'otra vart savein nus ademplir il giavisch da procurar in agen local da giuventetgna,.

4. Proposta

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunonza da vischnaunca dad:

- a) **approbar il credit d'impegn da frs. 400'000.00 per la realisaziun d'ina habitaziun da 2 ½ stanzas ella casa da giuventetgna**
 - b) **approbar il credit d'impegn da frs. 150'000.00 per la realisaziun d'in local da giuventetgna**
-

6 Traffic

6150.5010.19 Sanaziun Via Curtin Niregl e Via Uaul Stgir frs. 3'120'000.00

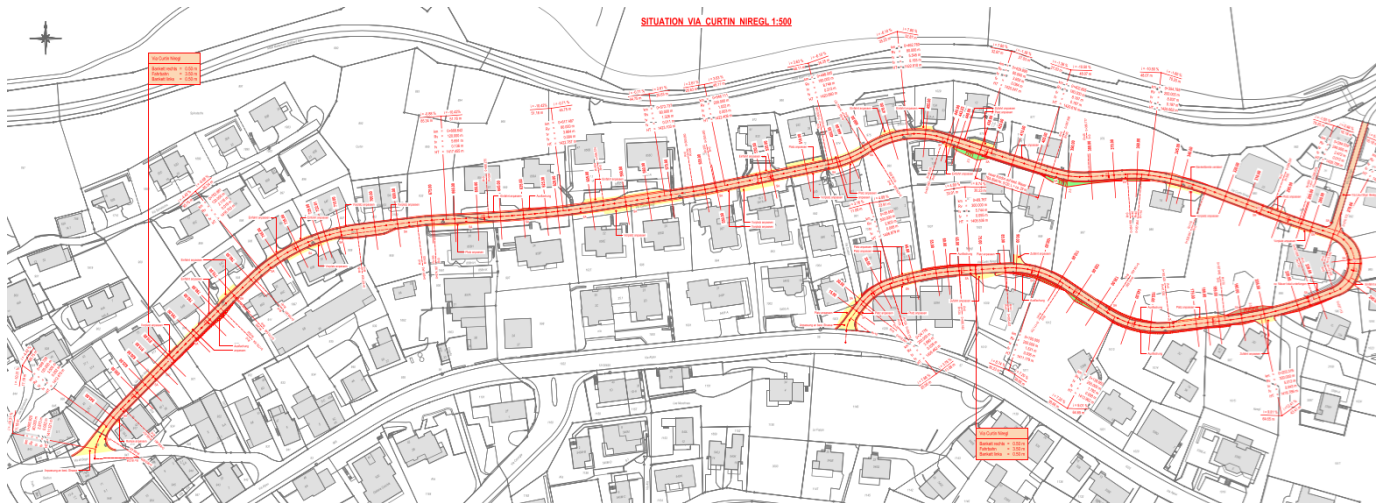
La via da quartier Curtin Niregl e la via Uaul Stgir ston vegnir sanadas. Ils cuosts bruts totals per la sanaziun muntan a rodund frs. 3 milliuns. La suprastanza communal ha decidiu ella radunonza dils 6 da november 2023 d'introducir per quella sanaziun la procedura da perimeter.

Per part ein ils mirs da sustegn en moviment e ston vegnir francai anavos ella tiara. Il catram ha grondas sfendaglias. Ils urs dalla via ein tschessai e pendan sin la fallida vart. La neiv sa buca vegnir rumida bein. Tier marschaunas restan puoz d'aua ni glatsch ellas umbrivas dallas casas encunter sid. Ils parcadis privats han en plirs loghens buca las altezias correctas. Leu cuora l'aua da meteo buca naven e caschuna medemamein donns e glatsch duront igl unviern. Ils tumbins funcziunan mal e tschaffan buca l'aua da meteo muort ils donns dalla via.

Pli u meins ein tut las parcelas cunfinontas cun la via Curtin Niregl surbaghegiadas, aschia che la realisaziun d'ina sanaziun capeta il dretg temps. Sin differents tschancuns sto il conduct d'aua tschuffa vegnir remplazzada. En quei connex vegnan las auas da meteo spartidas consequentamein. La fundaziun (Koffermaterial) vegn remplazzada e baghegiada da niev. Ils ulteriurs conducts da tiazs, sco Aua Cristalla, Swisscom, energia alpina etc. Vegnan sanai ni remplazzai.

La cumpart dall'interessenza publica muna a 50%. Quella via a custar per la vischnaunca netto rodund frs. 1 milliun. Las lavurs da planisaziun el detagl ein gia terminadas e la suprastanza communal quenta d'entscheiver baul la privamera cun las lavurs da sanaziun. Duront igl unviern vegn la procedura da perimeter menada atras.

Plan dalla via Curtin Niregl e la via Uaul Stgir

- Sfindaglias ella via
- Il tumbin ei memia aults e tschaffan l'aua da meteo
- Muort schliata fundaziun ei la via sealzada enamiez
- Igl ur dalla via ha negina funcziun pli
- Il mir da sustegn ei en schliet stand e sto vegnir fermaus cun ancras da fier

Fixaziun dall'interessenza publica

La procedura da contribuziun e la fixaziun dall'interessenza publica succedan tenor las prescripziuns dalla lescha davart la planisaziun dil territori dil cantun Grischun (LPT). El rom da quellas prescripziuns ei igl intschess da contribuziun vegnius fixaus, medemamein ei l'interessenza publica vegnida fixada. L'interessenza publica munta a 50% dils cuosts restonts. La cumpart ch'ei da purtar entras ils proprietaris da terren munta a 50%.

Project da sanaziun dalla via e dalla canalisaziun

Ils cuosts digl entir project inclusiv ils cumpigliai per la sanaziun dalla via, dalla canalisaziun d'aua schubra e la canalisaziun d'aua tschuffa ein calculai sco suonda:

1. Cuosts da construcziun

- Lavurs d'impressari via (perimeter)	frs.	844'000.00
- Lavurs da cuvrida (perimeter)	frs.	750'000.00
- Illuminaziun publica (mo trassé)	frs.	50'000.00
- Canalisaziun aua schubra e tschuffa	frs.	446'000.00
- Conducts sanitars (cun foss aua Cristalla)	frs.	394'000.00
- Nunpreviu	frs.	125'000.00
- Lubientschas, indemnizaziuns, miseraziun e terminaziun	frs.	15'000.00
- Projectaziun e survigilonza (perimeter fr. 200'000.00)	frs.	271'000.00
- Taglia sin plivaleta	frs.	225'000.00
Total cuosts d'investiziun incl. tpv	frs.	3'120'000.00

Repartiziun dils cuosts

La summa da frs. 1'980'000.00 (844'000.00 + 750'000.00 + 25'000.00 + 15'000.00 + 200'000.00 + 8.1% tpv) vegn adossada tenor l'interessenza publica sin la vischnaunca e sin ils proprietaris da terren.

Ils cuosts per la canalisaziun d'aua schubra ed ils cuosts per la canalisaziun d'aua tschuffa ein da financiar entras las contribuziuns annualas e da colligaziun. L'illuminaziun sa vegnir mantenida e basegna probablamein mo pintgas amplificaziuns. Quels cuosts vegnan surpri cumpleinamein dalla vischnaunca.

Finanziaziun Via Curtin Niregl e Via Uaul Stgir

Cuosts d'investiziun	frs.	1'980'000.00
Administraziun	frs.	10'000.00
Publicaziun, portos e copias	frs.	50'000.00
Cuosts giuridics per la tractaziun dallas protestas	frs.	20'000.00
Cuosts d'investiziun da perimeter	frs.	2'060'000.00
./.. Interessenza publica % 50	frs.	1'030'000.00
./.. Interessenza privata % 50	frs.	1'030'000.00
Cuosts da repartiziun per la procedura da perimeter	frs.	1'030'000.00

Ponderaziuns finalas

La suprastanza communal ei di meini che la via Curtin Niregl seigi urgentamein da sanar ed en quei mument era la via Uaul Stgir. Igl ei previ dad exequir tuttas lavurs igl onn 2024.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal alla radunonza da vischnaunca da conceder in credit brut d'impegn da frs. 3'120'000.00 per la sanaziun dalla via da quartier Via Curtin Niregl e Via Uaul Stgir.

6150.5010.20 Projectaziun nova via Fravia vest frs. 20'000.00

6150.5010.21 Projectaziun nova via Fravia ost frs. 20'000.00

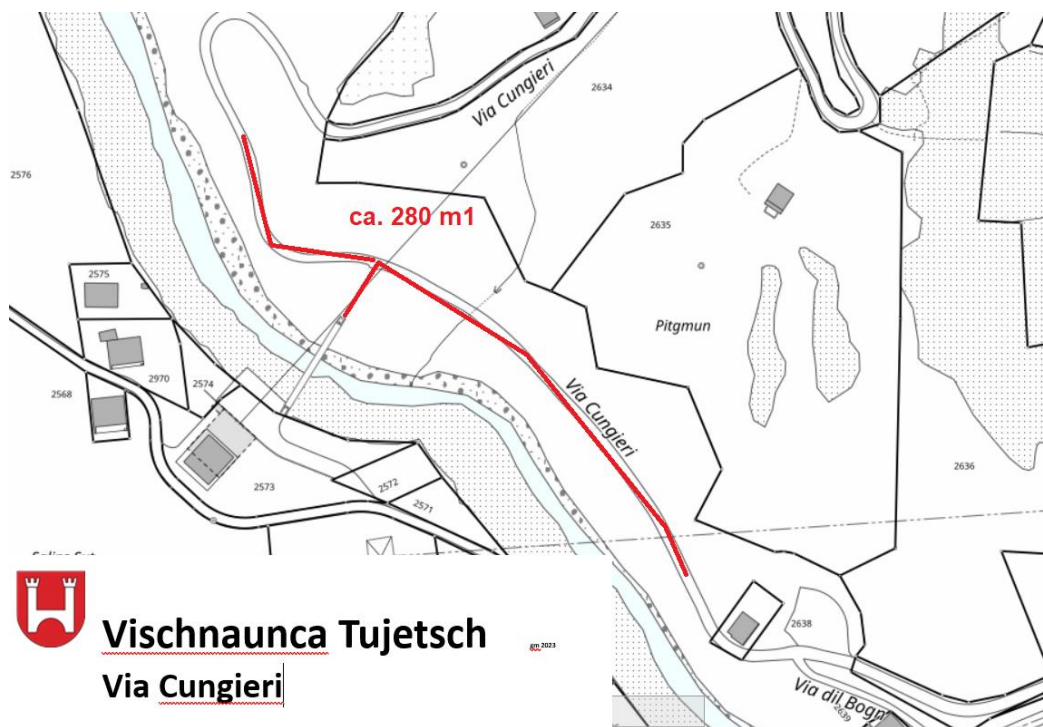
Gia dapi biars onns pretendan ils avdents da Camischolas che la via da quartier cun num via Fravia vegni construida. La via Fravia ei partida en duas parts. La part ost meina naven dalla via s. Onna entochen tier la via Strem e la secunda part naven dalla via Strem encunter vest. La via Fravia era vegnida planisada en connex cun il plan da quartier da Camischolas, denton mai vegnida baghegiada. La suprastanza communal ha decidiu dad ussa finalmein realisar quella pendenza veglia. Era per quellas duas vias vegn introduciu ina procedura da perimeter. Per la via ost che meina dad ina via da quartier tier l'otra munta la cumpart publica 50%. Tier la via vest che meina buca ina altra via da quartier munta la part publica mo denter 10% e 20%. La decisiun dalla cumpart croda pér suenter che la planisaziun el detagl ei terminada.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal alla radunonza da vischnaunca da conceder in credit brut d'impegn da duas gadas frs. 20'000.00 – pia frs. 40'000.00 per la planisaziun dallas vias Fravia.

6150.5010.22 Catramar via Pitgmun sum Drun frs. 60'000.00

La via da Cungieri encunter Sum Drun (part sut) secatta buca en in bien stan. Suenter bunamein mintga plievgia ni urezi pli grond lava ei ora il material e l'aua cuora buca naven endretg. Medemamein ein entginas canals traversals da lenn donnegiai e ston vegnir remplazzai. In ulteriur motiv da catramar la via ei la pendenza dalla via ualti gronda. Quei isa la fundaziun e caschuna bia puorla. En connex culs parcadis sper l'anteriura staziun a val Cungieri e la pendiculara Cuolm da Vi vegn quei tschancun frequentaus stediamein da pedunz e viandonts. Quei caschuna daplì manteniment dil menaschi tecnic cun lavur e material. Per raschuns da spargn eran mo certs carauns dalla via Cungieri vegni catramai.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 60'000.00 per catramar la via Pitgmun sum Drun.

6150.5010.24 Sanaziun via Fontauna

frs. 130'000.00

Situaziun da partenza

Tenor il plan directiv dil plan general d'allontanament d'aua (GEP Genereller Entwässerungsplan) ei la vischnaunca obligada da sparter las auas da meteo ils proxims onns ell'entira vischnaunca. Las determinaziuns surordinadas pretendan che las auas da meteo vegnien canalizadas separadamein. El rom dil project ei vegniu fatg quellas lavurs 2023 cun era gest sanar la lingia libra da telefon (Swisscom) che vegn piazzada sut tiara.

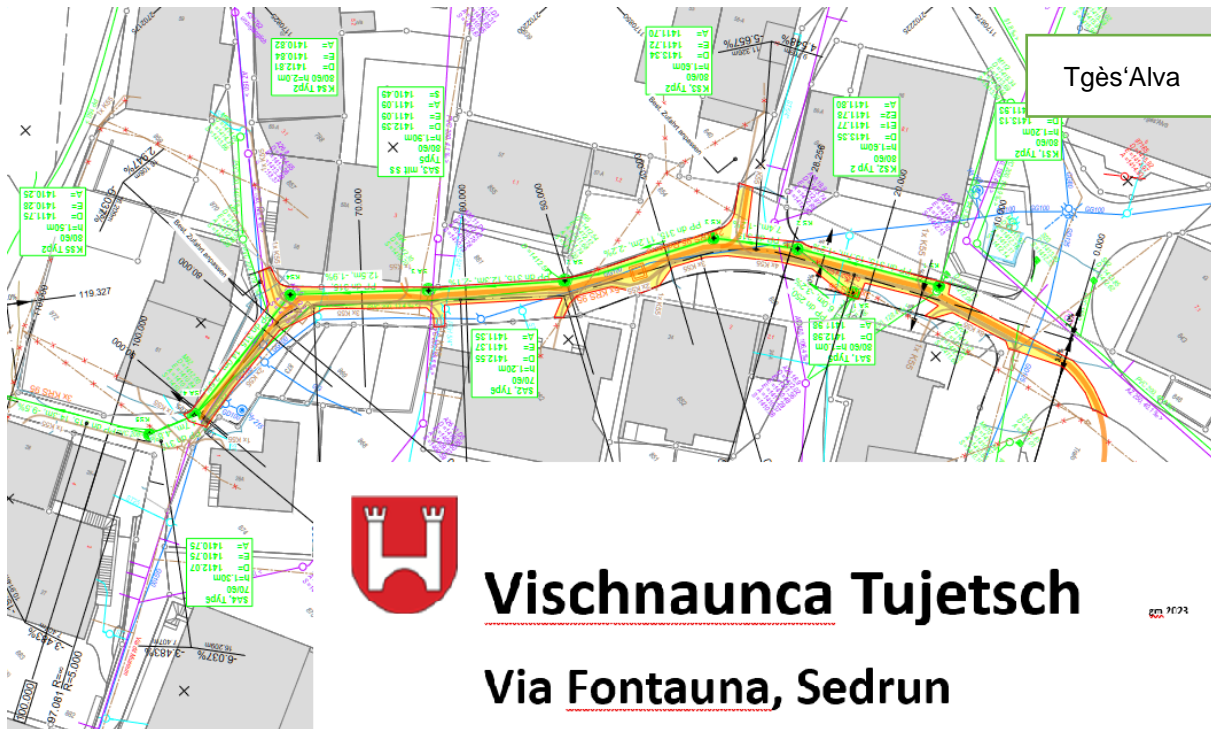
Cunqei ch'ils cuosts dalla via Fontauna ein mai vegni adossai als habitonts ha la suprastonza communal decidui, el rom dalla finanziaziun dalla sanaziun dalla Via Fontauna, da menar atras ina procedura da perimeter, sco tier las autras sanaziun dallas vias da quartier. Ella emprema fasa dalla procedura da perimeter definescha la suprastonza communal l'intenziun per l'introducziun d'ina procedura da perimeter, il territori da perimeter sco era la cumpart dall'interessenza publica.

Cumparts dall'interessenza publica

Tier la via Fontauna ei ina via da quartier e tenor il plan general d'avertura setracta ei d'ina via da quartier 2 (artechel 54 dalla lescha da baghegiar). La via vegn classificada dalla suprastonza communal sco via da colligaziun el senn digl artechel 58 alinea 3 dalla lescha da planisaziun dil territori.

La suprastonza communal fixescha las cumparts dall'interessenza publica sebasond sin art. 63 dalla lescha davart la planisaziun dil territori per il cantun Grischun (LPTGR). La via Fontauna survescha bein era per intents publics, oravontut colligia ella denton las parcelas eifer il perimeter da contribuziun definau (via d'access). Cun trer en consideraziun la funcziun impurtonta dalla via vegn la suprastonza communal tier la conclusiun da fixar ina interessenza publica da 10% el rom da quella procedura da perimeter. La cumpart ch'ei da purtar entras il proprietaris dil perimeter munta 90 % per quei quartier.

La pintga cumpart publica da 10% seresulta ord il motiv ch'ei setracta cheu d'ina via tschocca. La lavur d'execuziun ei previda la primavera entochen la stad 2024.

Igl ei previu da far ina nova cuvrada ed adattar ils urs.

Ils cuosts ein claculai suandontamein:

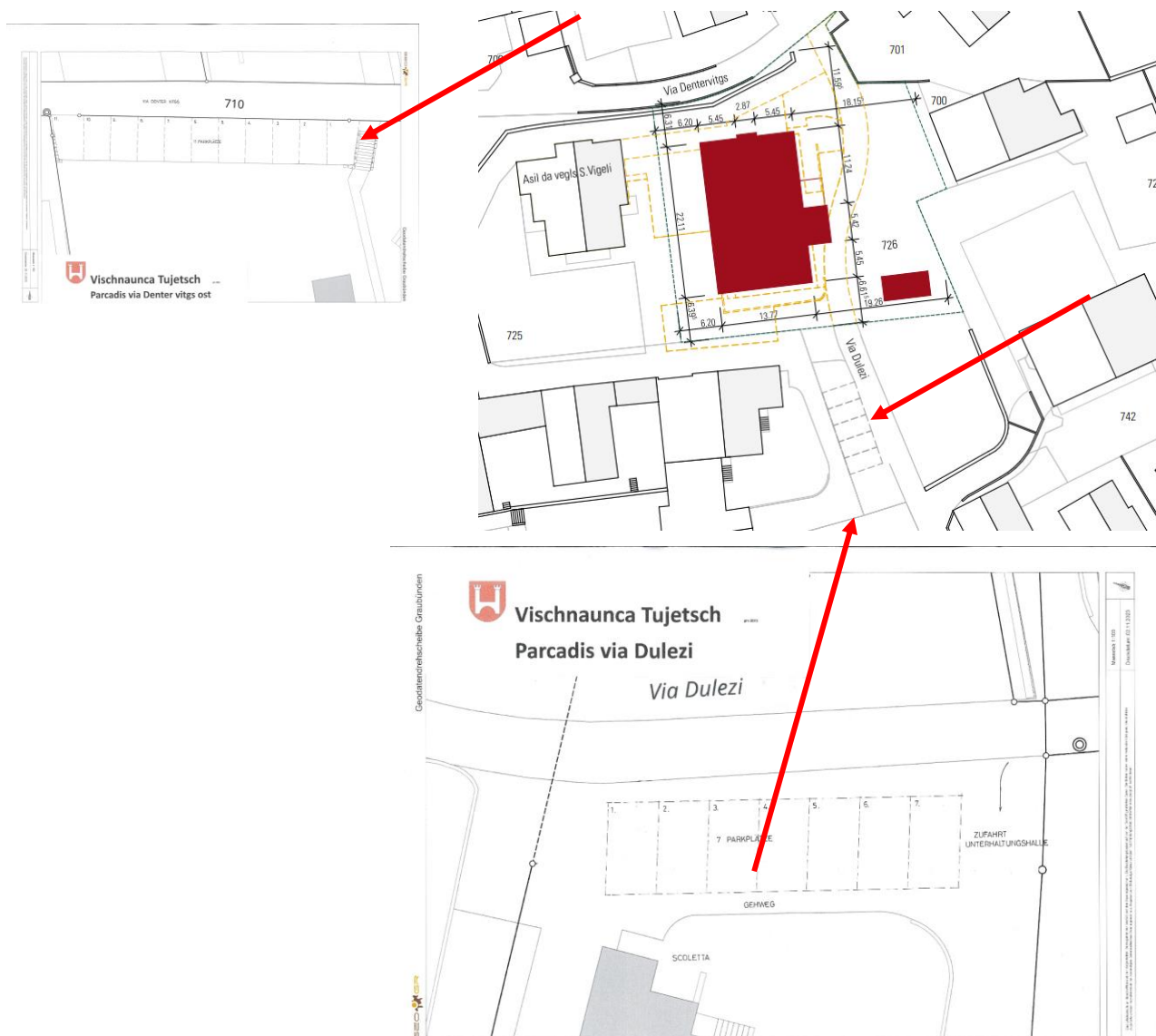
Lavur da catram	frs.	90'000.00
Planisaziun	frs.	15'000.00
Mesiraziuns e tiarms	frs.	15'000.00
Taglia da plivaleta	frs.	10'000.00
La lavur da catram e fundaziun vegn calculada cun rodund total	frs.	130'000.00
La cumpart dall'interessenza publica munta a 10%	frs.	13'000.00
La cumpart dall'interessenza privata munta a 90%	frs.	117'000.00

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 130'000.00 per la sanaziun dalla via Fontauna.

6150.5030.08 Niev parcadi via Dulezi (Casa Depuoz)

frs. 105'000.00

En connex cun la realisaziun dalla nova Casa Depuoz igl onn 2024, ei la vischnaunca s'obligada tenor letra J. « Parkplätze » dil contract dil dretg da baghegiar, da metter a disposiziun parcadis ella vischinonza e quei per affittaziun. Ei setracta cheu dils parcadis ella Via Dentervitgs e dils parcadis che ston aunc vegnir baghegiar ella via Dulezi, marcai sil plan cun paliet. Enconuschentamein ei vegniu fatg in niev contract pertuccont la construcziun dalla casa Depuoz. Ei ha dau ina nova parcellaziun ed entgins parcadis ein vegnir sligiai. La situaziun nova lubescha da crear novs parcadis per la scola e per la halla da divertiment e cultura dalla scola Sedrun. Vitier sedat ei la pussevkladad da construir in meglier access alla halla, che fageva adina puspei fastedis als responsabels d'occurenzas cun transports entras camiuns. Tenor il plan sutvi eis ei previu da construir 7 parcadis edin niev access.

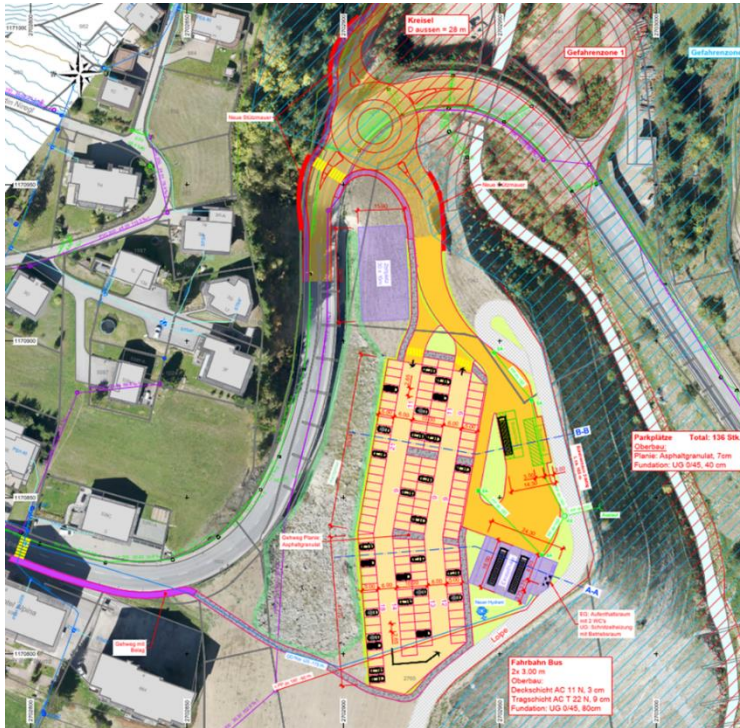
Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 105'000.00 per realisar ils parcadis ella via Dulezi.

6150.5030.09 Projectaziun plazzal val Bugnei (Bus local)

frs. 200'000.00

Cun la lubientscha da baghegiar per il resort a Dieni ha la vischnaunca da Tujetsch era da realisar il bus local, quei tenor l'ordinaziun dalla Regenza dil cantun Grischun. Ils detagls ch'ein entochen oz enconuschents ein vegni presentai a caschun d'ina sera d'informaziun per il pievel tuatschin. Quella sera ha giu liug ils 26 da matg 2023.

Il plan d'areal per quella incumbensa vesa ora sco suonda:

Il pareri dalla preexaminaziun per la revisiun dalla planisaziun da quella midada dalla zona, ei gia vegnida inoltrada agl Uffeci per il svilup dil territori a Cuera.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 200'000.00 per la planisaziun digl areal ella val Bugnei per la realisaziun dil bus local resort.

6150.5030.10 Niev parcadi Sum Sassi Dieni

frs. 450'000.00

A caschun dalla sanaziun dalla via cantunala a Dieni vegn era il liug dalla sortida a semidar. En quei connex dess ei la pusseivladad da baghegiar en quei liug ina sortida cun in parcadi da rodund 16 plazs. Tier quei parcadi meinan d'ina vart la senda che passa atras il resort a Dieni, sco era la senda che vegn giu da Planatsch, atras igl uaul Carmihut e lu giu atras la via cantunala e vi sin quei parcadi. Da quei parcadi anora parta la nova senda che meina giu tier il casti da Putnengia e silsuenter vinavon tier il campadi.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 450'000.00 per la nova sortida a Sum Sassi Dieni ed ina parcadi da rodund 16 plazs.

7 Ambient e planisaziun dil territori

7201.5032.07 Part canalisaziun niev parcadi via Dulezi e via Dentervitgs frs. 25'000.00

Tier quels cuosts setracta ei dil remplazzament dalla part dalla canalisaziun tier la realisaziun dils parcadis dalla via Dulezi e la Via Dentervitgs.

7201.5032.08 Part canalisaziun sanaziun via Curtin Niregl e via Uaul Stgir frs. 480'000.00

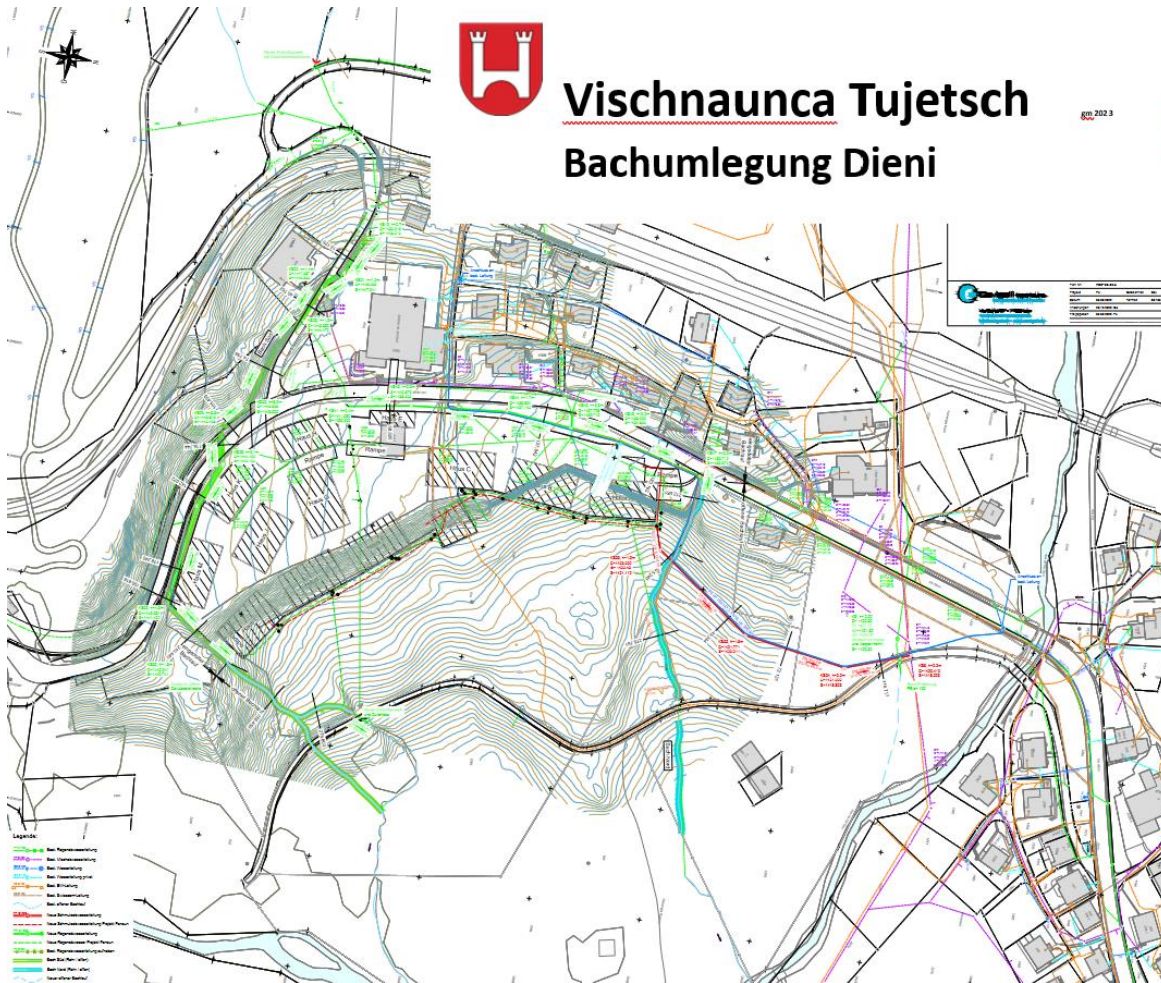
Tier quels cuosts setracta ei dil remplazzament dalla part dalla canalisaziun tier la sanaziun dalla via Curtin Niregl e via Uaul Stgir.

7410.5020.02 Dislocaziun dutgs Dieni frs. 600'000.00

En connex cun ina realisaziun dil ressort a Dieni ston ils dus dutgs a Dieni vegnir disviai atras il vitg da Dieni e lu sut la via cantunala ora e sper il ressort giu. La canalisaziun dil dutg dadens ei gia oz rutta e stuess urgentamein vegnir sanada.

La suprastona communal ha schau elavurar in project da realisaziun. Las lubientschas necessarias ein avon maun e las lavurs da baghegiar san vegnir realisadas ton pli spert. Ord motivs d'urgenza tier la canalisaziun dil dutg dadens, denton era ord motivs dalla logistica da baghegiar ston quellas lavurs vegnir exequidas igl onn 2024.

Cheusut il plan dallas duas dislocaziuns dils dutgs enta Dieni :

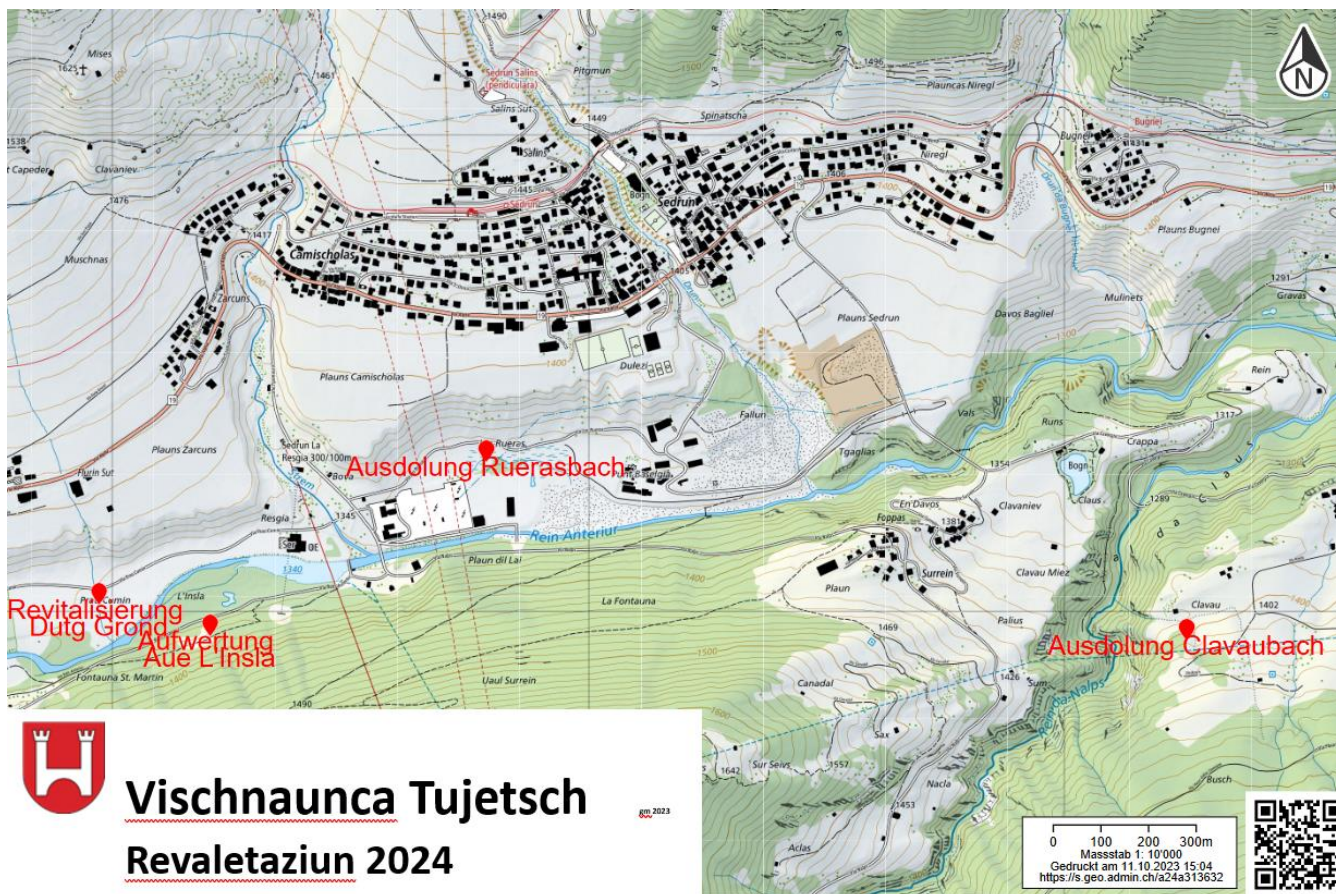
Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunanza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 600'000.00 per la dislocaziun dils dutgs enta Dieni.

7410.5020.03 Revaletaziun biotops Tujetsch (frs. 150'000 contribuziuns) frs. 180'000.00

A caschun d'ina uatga cun il cussegliaider digl ambient Eric Olbrecht ha el fatg attents la suprastanza communal ch'ei dessi la pusseivladad da revaletar ils biotops enta Tujetsch. Quella investiziun succeda en favur digl ambient. Il project vegn subvenziunau cun ca. 90% entras il cantun e la confederaziun; quei ord in fondo special per revaletaziuns (Auswertung von Bächen und Weiher). Il plan per igl onn 2024 prevesa da revaletar quater loghens.

- Dutg grond, la part giudem sut via entochen al Rein cun renaturalisar per part
- Insla humida cun in laghet supplementar
- Dutg Rueras : renaturalisar il dutg
- Dutg a Cavorgia/ Clavau : renaturalisar r il dutg cun far plaz

Ils possessurs pertuccai sustegnan quella revaletaziun e vegnan indemnisai persunter. Vinavon ei previu egl onn 2025 dus ulteriurs loghens per revaletisar.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn brut da frs. 180'000.00 per la revaletaziun dils biotops da Tujetsch.

8 Economia publica

8290.5040.11 **Projectaziun remplazzament scaldament Drun** frs. **35'000.00**

Il scaldament els objects dil menaschi tecnic ed egl object da condomini, nua ch'els pumpiers han ils vehichels, ston vegnir remplazzai. Las firmas domiciliadas giul Drun scaldan da present cun ieli ni cun electricitad. L'idea ei da remplazzar tut quels scaldaments cun in sulet scaldament da stialas ed aschia saver furnir la calira ord in scaldament. Per quei intent basegna ei in credit da planisaziun pil scaldament giul Drun.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 35'000.00 per la projectaziun d'in scaldament giul Drun.

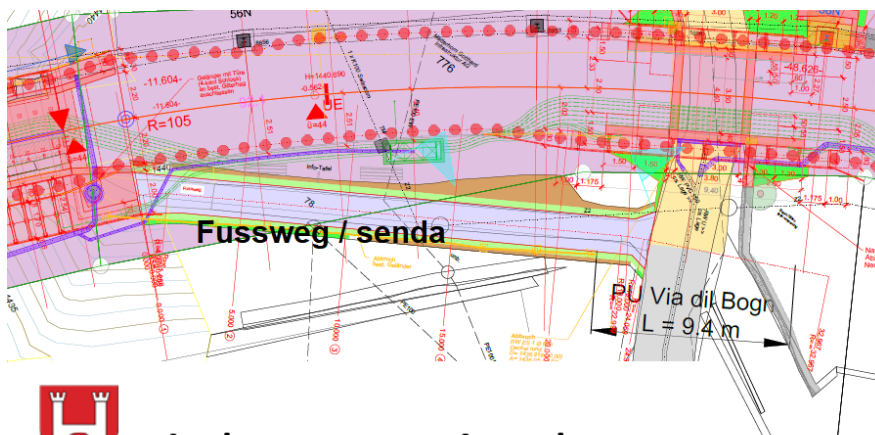
8290.5060.01 **Maschina d'occasiun pil stradalesser** frs. **96'000.00**

La maschina per il stradalesser sto vegnir remplazzada. La maschina veglia che haveva ina vegliadetgna da varga 20 onns ei buca pli en funcziun aschia ch'ei basegna in'autra.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 96'000.00 per la cumpra d'ina maschina d'occasiun pil stradalesser.

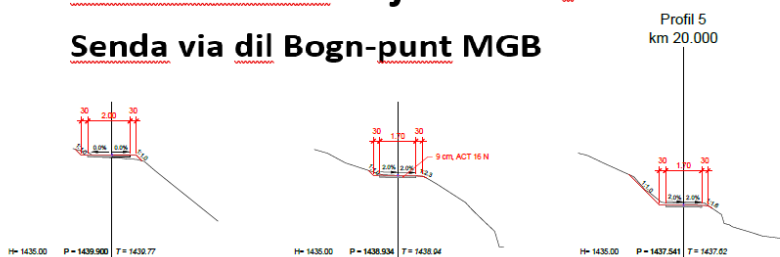
8400.5010.23 Sanaziun senda tier sanaziun punt dil Drun dalla MGB frs. 20'000.00

En connex cun la sanaziun dalla punt sur Drun dalla viafier MGB sto era la senda che meina naven dalla finiziun dalla punt entochen tier la via dil Bogn e lu tier il sutpassadi vegnir sanada. Dapresent ei la senda en in schliet stan. Quella senda vegn il medem mument slargiada cun quei che la passarella sur la punt vegn medemamein engrondida. Quella engrondaziun ei fetg d'engrau pils pedunzs e velocipedists, aschia vegnin d'ademplir in giavisch ch'ei gia dapi onns avon maun.

Vischnaunca Tujetsch

Senda via dil Bogn-punt MGB

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal a la radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 20'000.00 per la sanaziun dalla senda tier la punt dil Drun dalla MGB.

8400.5040.03 Casa da giugs ella scola a Rueras frs. 350'000.00

La casa da scola a Rueras vegn dapi igl onn 2008 buca pli nezegiada per la scoletta ni per la scola primara. Dapi quels varga 10 onns ein las suprastanzas communalas sefatschentadas pliras gadas co utilizar quei object. La damonda d'ina vendita igl onn 2012 ha la radunonza da vischnaunca renviu. La sala era vegnida nezegiada cun pliras occurrenz e sco davos dalla gruppa da teater da Rueras. Cunquei che la suprastanza communal haveva decidiu da gliez temps da buca far las investiziuns necessarias per ina sortida d'urgenza ha la gruppa da teater stuiu untgir en sala da gimnastica a Sedrun. Pil mument vegn la scola nezegiada dalla Casa Soldanella ed ina pintga part ei vegnida affittada dalla firma Scolieri.

L'idea da nezegiar la casa da scola sco ina casa da giugs ei digl onn 2020. Sin fundament da retschercas co ins savess utilizar la casa da scola, eis ei semussau che la vischnaunca savess porscher pli bia allas famiglias en cass da malaura. Il Bogn Sedrun ei en quei grau ina fetg buna purschida. Era il museum communal «La Truaisch» porscha ina pusseivladad per dis da malaura. Denton ei quei per famiglias cun affons ina alternativa mediocra, cunquei ch'affons basegnan moviment.

Tuttas instituziuns da turissem, che sedattan giu cun la damonda tgei che manca els loghens turistics, vegnan unisono tier la conclusiun che casas da giugs fussen ina fetg buna purschida. Cun quei ch'ina casa da giugs sa vegnir realisada cun cuosts relativ mudests e l'administraziun da quella casa sa vegnir sorprendida da privats, ha la suprastanza communal decidu da realisar quei project.

Il cuosts d'installaziun, resp. la lavur per l'installaziun dils indrez, ei relativ sempl. Tenor il concept da realisaziun vegn quintau cun cuosts totals da rodund frs. 350'000.00. Las offertas per tuts urdeins, specialmein ella sala da gimnastica, ein gia avon maun. Cun quei che la casa da giugs cuntegn localitads per zambergiar e da far giugs, resta ei aunc avunda spazi per la Casa Soldanella. La Casa Soldanella affittescha parts dalla casa da scola entochen che la nova casa Depuoz ei realisada a Sedrun.

Ell'annexa dil messadi vegn il concept da realisaziun presentaus. Quei concept ei vegnius screts per tudetg per saver duvrrar quel per las damondas da baghegiar tier ils uffecis cantunals. Ina translaziun digl entir concept havess caschunau gronds cuosts. La suprastanza cumunala supplichescha per capientscha. Igl entir concept da realisaziun ei aschuntaus sut cefra 7 ell'annexa di messadi.

Resumaziun

La suprastanza communal ei dil meini che la realisaziun dalla casa da giugs a Rueras porti bia avantatgs. Igl ei segiramein ina nova purschida per pign e grond, specialmein en cass da malaura e quei per indigens e hosps da Tujetsch e dall'entira regiun. Pil vitg da Rueras porta quei ina ulteriura valor. Vinavon ei la realisaziun relativamein sempl cun quei che las localitads san vegni utilizadas senza grondas midadas. Sulettamein l'extrada d'urgenza encunter davos sto vegnir garantida. Sco davos creescha l'administraziun resp. il menaschi da quella nova purschida plazzas da lavur supplementaras. Entras affittar la casa da giugs, incassescha la vischnaunca in tscheins e sa aschia amortisar l'investiziun e reducir ils cuosts annuals.

Ord las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal alla radunonza da vischnaunca da conceder in credit d'impegn da frs. 350'000.00 per la realisaziun dalla casa da giugs a Rueras.

4. SURVESTA DALLA SITUAZIUN FINANZIAZIUN

Il cash flow munta pigl onn 2024 a minus frs 952'150.00 – pia in cash drain. Suentar haver risguardau las investiziuns nettas seresulta in deficit da finanziaziun ella summa da frs. 11'229'310.00. Quellas cefras negativas ein, sin basa dallas aultas investiziuns previdas, era calculadas el plan da finanzas.

La survesta cumpleina ei aschuntada ell'annexa dil messadi.

5. PLAN DA FINANZAS

La suprastanza communal ha elavurau sin fundament digl artechel 9 dalla lescha da finanzas dil cantun Grischun in plan da finanzas sur in spazi da 15 onns. Quei plan vegn surluvraus onn per onn. In extract dil plan da finanzas che pertucca ils proxims tschun onns ei veseivels cheusut:

Plan da finanzas (2024 - 2028)						
<i>posiziuns (en frs.)</i>						
Quen da gudogn da sperdita	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Amortisaziuns linearas	534'400	453'200	720'200	720'200	720'200	720'200
Deposit en finanziaziun speciala	100'000	100'000	100'000	100'000	100'000	100'000
Prelevaziun ord finanziaziun speciala	-455'400	-1'612'100	-112'100	-112'100	-112'100	-112'100
Deposit en capital agen	200'000	0	200'000	200'000	200'000	200'000
Entradas fiscalas	3'967'000	3'867'000	3'867'000	3'867'000	3'867'000	3'867'000
Resultat dil quen da gudogn e sperdita	37'520	106'710	24'660	45'540	225'540	475'540
Planisaziun dallas investiziuns	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Administraziun generala	0	0	0	0	0	0
Segirtad publica	0	0	0	0	0	0
Scolaziun e formaziun	0	40'000	0	0	0	0
Cultura, sport e temps liber, baselgia	2'635'000	5'670'000	2'212'000	0	0	0
Sanadad	0	0	0	0	0	0
Ovras socialas	0	0	0	0	0	0
Traffic	1'055'015	2'380'000	1'968'000	1'544'000	-1'055'000	510'000
Ambient e planisaziun dil territori	609'600	1'623'120	1'025'000	520'000	100'000	0
Economia publica	793'000	564'000	1'325'000	-185'000	215'000	0
Investiziuns nettas	5'092'615	10'277'120	6'530'000	1'879'000	-740'000	510'000
Planisaziun dalla finanziaziun	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Investiziuns nettas	5'092'615	10'277'120	6'530'000	1'879'000	-740'000	510'000
Atgna finanziaziun	416'520	-952'190	732'760	753'640	933'640	1'183'640
+ Surpli da finanziaziun / -Deficit da f.	-4'676'095	-11'229'310	-5'797'240	-1'125'360	1'673'640	673'640
Facultad netta / Deivet net	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Facultad netta (+) / Deivet net (-)	5'048'343	-6'180'967	-11'978'207	-13'103'567	-11'429'927	-10'756'287
Indicatur - situaziun finanziaia	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Grad d'atgna finanziaziun	8.18%	-9.27%	11.22%	40.11%	179.26%	232.09%
Facultad netta (+)/Deivet net per habitont (-)	4'013	-4'921	-9'537	-10'433	-9'100	-8'564

**Quella valeta sebasa sin il resultat ord il rendaqen 2022.*

Fetg impurtont ei da risguardar che las cefras pil futur ein calculadas tier las entradas plitost pessimisticas (principi da precauziun) e las expensas cuntegnan ils cuosts maximalis. Aschia duess seresultar mintg'onn ina reserva ord il quen annual e duess ord quei motiv curdar ora pli aults che previu. Ord quei motiv muossa il plan da finanzas in maletg dil mender cass pusseivel (worst case) ed ei pia era d'interpretar aschia.

2024

Tenor il plan da finanzas seresulta igl onn da gestiun 2024 in gudogn da frs. 106'710. Il quen d'investiziuns cumpeglia investiziuns nettas ella summa totala da frs. 10'277'120. En talas ei la sanaziun dil Bogn Sedrun risguardada cun pagaments per quei onn da frs. 7'410'000, sco era la contribuziun che vegn dabien a quei project ella summa da total frs. 3'100'000. Vinavon s'auda la proxima etappa dalla sanaziun digl indrez d'electrotecnica da frs. 475'000, la halla da deposti da frs. 780'000, la casa da giuventetgna cun ina habitaziun ed in local da total frs. 550'000, l'emprema part dalla sanaziun dalla via Curtin Niregl da frs. 1'520'000, ils novs parcadis ella via Dulezi e via Dentervitgs sco era a Sum Sassi da total frs. 580'000, la dislocaziun dils dutgs a Dieni da frs. 600'000, la casa da giugs a Rueras da frs. 350'000 sco era diversas projectaziuns per projects dils proxims onns da total 110'000.

Per la finanziaziun dallas investiziuns ei la vischnaunca sfurzada da procurar per capital jester ed alzar tal. Il deivet net per habitont vegn tenor la calculaziun a semidar dad ina facultad en in deivet da frs. 4'921 per habitont.

2025

Il resultat dil quen da gudogn e sperdita vesa ora pli u meins tuttina sco igl onn precedent cun in gudogn mudest da frs. 24'660. Cun investiziuns nettas da frs. 6'530'000 semovan era las investiziuns sin in ault nivel sco igl onn 2024 denton mo pli la mesadad dalla summa. Tier las investiziuns previdas pigl onn 2025 s'audan denter auter ils davos pagaments dalla sanaziun dil Bogn Sedrun cun frs. 2'412'000 ed ina part dalla contribuziun dil cantun da frs. 200'000, l'emprema part dalla sanaziun dalla scola Sedrun nua la summa ei aunc buca enconuschenta, la secunda part dalla sanaziun dalla via Curtin Niregl e via Uaul Stgir da frs. 1'120'000, la realisaziun dallas vias Fravia ost e vest da total frs. 440'000, la sanaziun dalla via Flurin a Rueras da frs. 500'000, la proxima etappa dalla sanaziun dallas installaziuns d'electricitad dalla serenera da frs. 200'000, la realisaziun dalla midada dil scaldament giul Drun da frs. 700'000, l'emprema etappa dalla sanaziun dalla via d'uaul da Cavorgia da frs. 650'000 cun ina contribuziun correspondentia da frs. 435'000.

Impurtont ei da saver, che tier tuttas sanaziuns dallas vias da quartier vegn instradau mintgamai ina procedura da perimeter. La part publica vid las sanaziuns muntan a 70% tier ina via da rimnada, 50% tier ina via da quartier ch'ei colligiada cun autras vias e 10% tochen 20% tier vias unicas resp. vias tschoccas.

Era igl onn 2025 vegn la vischnaunca a stuer alzar il deivet a liunga vesta. Tenor la survesta vegn il deivet per habitont a s'augmentar sin frs. 9'537.

2026

Il resultat dil quen da gudogn e sperdita vesa ora pli u meins tuttina sco ils onns precedents cun in gudogn da frs. 45'540. Cun investiziuns nettas da frs. 1'879'000 sereduceschan quellas considerablamein en viers ils onns 2024 e 2025. Cunteni en quella summa ei la sanaziun dalla via d'access ella zona d'industria da frs. 1'000'000, la sanaziun dalla via Bugnei da frs. 900'000. Diversas vias da quartier ein planisadas da sanar igl onn 2026. Igl onn 2026 ein era restituziuns da perimeter ella summa totala da rodund frs. 2'000'000 integradas. Ina pli gronda summa da frs. 1'500'000 ei previda per l'emprema part dall'engrondaziun dalla serenera, en cass ch'il ressort Dieni vegn realisau. La secunda etappa dalla sanaziun dalla via d'uaul da Cavorgia munta a frs. 650'000 cun ina contribuziun dil cantun da frs. 435'000.

Era egl onn 2026 vegn la vischnaunca a stuer alzar il deivet a liunga vesta. Il deivet per habitont vegn tenor la survesta vinavon s'augmentar sin frs. 10'433.

2027

Tenor il plan da finanzas serevegn la situaziun ed il gudogn planisau munta a frs. 225'540. Las investiziuns nettas importan aunc a minus frs. 740'000 e vegnan curcladas cun las atgnas finanziaziuns.

Il deivet per habitont vegn tenor la survesta per la davosa gada a crescher sin frs. 9'100.

2028

Tenor il plan da finanzas crescha il gudogn igl onn 2028 sin frs. 475'540 e las investiziuns nettas muntan mo pli frs. 510'000. Quellas investiziuns san vegnir curcladas cumplettamein cun las atgnas finanziaziuns ed ei seresulta schizun in surpli da frs. 673'640.

La summa da frs. 673'640 vegn duvrada per amortisar ils deivets a liunga vesta. Il deivet per habitont va lu era anavos corrispudentamein sin frs. 8'564.

2029 - 2038

Cunquei che las investiziuns grondas e necessarias ein liquidadas ils onns 2024 – 2026 vegnan ils gudgons annuals ed aschia era il surpli dallas atgnas finanziaziuns duvrai per pagar anavos ils deivets a liunga vesta. Tenor la calculaziun duess il deivet per habitont semidar puspei en ina facultad per habitont. Ils deivets a liunga vesta duessen haver in'alteza da frs. 7'000'000; sco all'entaschatta dallas grondas investiziuns digl onn 2023.

Facit impurtont:

Las prognosas tenor il plan da finanzas ein pertuccont la situaziun dils deivets a liunga vesta zun schliatas. Denton ein quellas prognosas da giudicar onn per onn e risguardar mintgamai la situaziun finanziaria actuala dalla bilanza per la partenza dil plan da finanzas. Gest sco il quen annual digl onn dil preventiv croda ora, dattan las cefras per ils onns dil futur tut in auter maletg. Tonaton vegnan era buns quens annuals dil futur buca a midar la situaziun finanziaria. La vischnunca vegn a stuer alzar ils deivets a liunga vesta ils proxims quater onns per lu saver onn per onn reducir quels sin ina basa sco 2022.

6. Propostas

Sebasond sin las sura numnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal alla radunonza da vischnaunca:

a) d'approbar il preventiv 2024 dil quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca da Tujetsch cun in gudogn da frs. 106'710.00

b) da conceder ils sutnumnai credits d'impegn (quen d'investiziuns):

1.	2170.5040.01	Projectaziun sanaziun scola Sedrun	frs.	40'000.00
2.	3411.5040.08	Projectaziun plaz da divertiment halla plurivalenta	frs.	30'000.00
3.	3414.5040.07	Nova halla da deposit	frs.	780'000.00
4.	5440.5040.09	Nova casa da giuventegna – habitaziun	frs.	400'000.00
5.	5440.5040.10	Nova casa da giuventegna – local	frs.	150'000.00
6.	6150.5010.19	Sanaziun via Curtin Niregl e via Uaul Stgir	frs.	3'120'000.00
7.	6150.5010.20	Projectaziun nova via Fravia vest	frs.	20'000.00
8.	6150.5010.21	Projectaziun nova via Fravia ost	frs.	20'000.00
9.	6150.5010.22	Catramar via Pitgmun sum Drun	frs.	60'000.00
10.	6150.5010.24	Sanaziun via Fontauna	frs.	130'000.00
11.	6150.5030.08	Novs parcadis via Dulezi (Casa Depuoz) e via Dentervitgs	frs.	105'000.00
12.	6150.5030.09	Projectaziun plazzal val Bugnei (Bus local)	frs.	200'000.00
13.	6150.5030.10	Niev parcadi Sum Sassi Dieni	frs.	450'000.00
14.	7201.5032.07	Part canalisaziun niev parcadi via Dulezi	frs.	25'000.00
15.	7201.5032.08	Part canalisaziun sanaziun via Curtin Niregl e via Uaul Stgir	frs.	480'000.00
16.	7410.5020.02	Dislocaziun dutgs Dieni	frs.	600'000.00
17.	7410.5020.03	Revaletaziun biotops Tujetsch (frs. 150'000 contribuziuns)	frs.	180'000.00
18.	8290.5040.11	Projectaziun remplazament scaldament Drun	frs.	35'000.00
19.	8290.5060.01	Maschina d'ocasiun pil stradalesser	frs.	96'000.00
20.	8400.5010.23	Sanaziun senda tier sanaziun punt dil Drun dalla MGB	frs.	20'000.00
21.	8400.5040.04	Casa da giugs ella scola a Rueras	frs.	350'000.00

c) d'approbar il quen d'investiziuns 2024 dalla vischnaunca da Tujetsch cun ina summa d'investiziuns nettas da frs. 11'297'120 (projects novs e projects gia concedi)

d) da schar il pei da taglia d'entrada e da facultad per igl onn 2024 sin 95% dalla taglia sempla dil cantun.

e) da schar il pei da taglia sin schischom per igl onn 2024 sin 1.5‰.

f) da prender per enconuschientscha igl extract dil plan da finanzas 2024-2028 (p. 61 - 63).

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Daniel Schmid